

STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY

NO. 09443

SHO FUN LID



Chaim Leib Fox



THE MAX PALEVSKY
YIDDISH LITERATURE COLLECTION



NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG



MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center



The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified.

If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

שעה פון ליד

א גי' אונז פאן
צום יעישן לויקע און!
אזעלע פאן
חיים לייב פוקס

אזעלע פאן

שעה פון ליד

לידער און פאעמען

ביכער פון יידישן פען-קלוב
ארויסגעגעבן מיט דער הילף פון דער קולטור - אפטיילונג
ביום "דזשאַינט" אין פראנקרייך

הילע פון קינסטלער שמואל בלום

CH. L. FUKS : CHOU FUN LID
L'HEURE DE LA POÉSIE

COPYRIGHT BY CH. L. FUKS - PARIS

PRINTED IN FRANCE

Imprimerie « Avouka », 3, rue des Cloys, Paris 18°

י ז כ ו ר ...

מיין שויערער מאמען ראדע=שמחה בת ר' חיים-יהודה
פון דער גזע פון ר' אברהמלע משעכאנאווער;
מיין שוועסטער פריידע=שרה מיטן מאן משה דיאמענט
און זייער טעכטערל רחלע פון ליגנשיץ;
מיין שוועסטער הינדע=נימל;
מיין שווער און שוויגער ר' יצחק און יימע גרינבוים
פון קאניו;
מיין שוואַגער דוד און זיין פרוי מרים און זייערע קינדער
שמואל, פייוול און בלימע;
מיין שוואַגער שמואל און זיין פרוי הענע און זייערע
קינדער חנה=נימל און שלמה=זלמן;
מיין שוואַגער שמחה און זיין פרוי לאה;
מיין שוועגערין הינדע און איר מאן מאיר און זייער
טאכטער חיה=בלימע;
מיין שוועגערין פערל און איר מאן וואָלף און זייערע
קינדער אסתר, חנה=נימל און פייוול;
מיין שוועגערין שיינע = בלימע און איר מאן אריה;
מיין פעטערס און מומעס און מיין גאנצע משפחה
הן מצד אבי והן מצד אמי והן מצד מיין פרוי;
מייןע חברים, פריינט און באַקאנטע
די טייערע יידן פון מיין היים=שטאָט לאָדזש און די
טייערע יידן פון די האַרציקע שמעלעך ליגנשיץ,
קאָניו, און קאַליש, וואָס זענען אומגעקומען על קידוש=
העם ועל קידוש השם אין די פינסטערע יאָרן פון
ת"ש ביז תש"ה דורך די דייטשע רוצחים הי"ד. אמן.

יזכור

גערענק זיי נאָט, אזוי ווי זיי האָבן אין דיר גערענקט,
אזוי ווי זיי האָבן צו דיר געבענקט
זיער מינוט פון זייער מאַג, וואָס איז געוועזן נאָכט,
זיער רגע פון זייער לעבן, וואָס איז געווען טויט.
און אויפן טויטס לעצטע טרעפּ,
די פאַרפייניקטע, פאַרבלומיקטע קעפּ
זיי האָבן צו דיר, צו דיר געהויבן —
זיי דיר פאַרטרויט.

גערענק זיי נאָט,
זיי אלע קינדערס לעצטן אויגן-בלייבן,
ווען ס'האָט זייער בלוט געשפּריצט
אויף שמייער
און ס'האָט דער חלף צעשניטן אויף צוויי
דאָס וואָרט מאַמע אויף מאַ...
צו דיר, צו דיר אליין נאָר
ווי ס'וואָלט דער וויי
געשריגן: שמע!

אָ, נאָט, מיין נאָט!
דו, וואָס קיין שום זאָך דו פאַרגעסט נישט,
פאַרלעש נישט
די לעצטע טרער פון מיין מאַמען אין יענע מעג,
ווען זי איז אַרויס צום לעצטן, לעצטן וועג,

און ס'איז צו דיר געווען געווענרעם
איר לעצטער טרוים.

ביי מיר אין האַרץ איר ליכט עם ברענט
און כ'בעט ביי דיר מיט ציטערדיקע הענט:
דאָס בלוט פון אונזער פאָלק —
י ז כ ו ר ,
נ ק ז מ !

געבעט אין 1942

נאָט פון ערשמער פינצטערניש, פון אין-סוף,
דערהער מיך. מיין פאָלק, ווי די שאַף
גייט אין הלומדיקן שלאָף
צו דיר!

באריר

מיט דיין מינדסטן שאַטן די זון,
און זאָל פלייצן הושך אַרום און אַרום
און זיין זאָל אלעס טויט און שטום!

דיים אוועק די ערד פון אונטער די טרים,
ווי ס'רייסט זיך דאָס לעבן איצט פון א ייד...

דעק-צו דאָס ליכט. עם דאַרף עם איצט קיינער.
דו ביסט געווען. זיי ווידער אליין נאָר,
און דינע געוויינען
קענסטו זען דאָך אין דער פינצטער...

באלאדע פון מייז מאמעס יידיש בריוועלע

עם טרינקען מיט וויין זיך אָן סיינע שויבן,
דער טאָג ווערט פארלאָשן.
אויף פליגל פון חלוםס שוועבנדיקע טויבן, —
מיין סאַמעס יידישער לשון.

ווי קליינע קינדער די אותיות שטייען,
שעמענדיקע, שמילע.
די סאַמע רופט זיי און זיי גייען,
צום בורא מיט אַ תפילה.

פאַמעלעך גייט איר גאַנג אַ „ג“,
די „ל“ לויפט געשווינד.
און ס'פליט אַרויף אַ „ה“ צום הימל,
שנעלער פון „וו“ — דער ווינט.

די „ט“ פאַרטרויט פאַר איר דעם טרויער,
ווי אַ סיידלשער סוד.
די „ש“ געדרייט — אַן אָפן אויער,
הערט אירע טענות צו נאָט.

די „ק“ געהויקערט, ווי אַ פלייצע,
צו שלעפן דעם עול פון דער וועלט —
דאָס קליינע יידעלע נאָר דרייט זיך,
ווי ס'וואַלט אים עפעס געקוועלט...

דערנעט עם די מאמע — פארשטייט זי,
אז ס'איז אים וויי און וויינד.
די שווערע הענט צעשפרייט זי,
און נעמט אים ווי א קינד.

איז גוט און וויל אים, יידלעך,
ער וואקסט און איז שוין גרויס
און ס'האָט דער חלום אויף אַונטם פירלעך
אַפגעשפילט און איז אַרויס...

ס'ווערט ליכטיק אין צימער, עם צינדן
זיך אָן די טירן, די ווענט.
און ס'זענען שוין ווידער פארשווינדן
מיין מאמעס גאַלדענע הענט.

איך לייען דאָס קליינמשיקע בריוול,
מיין מאמעס יידישע שריפט.
און ס'ציטערט דאָס לימיקע שמיכל,
ווי פאָרן עם וואָלט אויף אַ שיף.

מיין האַרץ פאָרט אין ווייטע מקומות
פון וואַנען קיין צוריק איז נישטאָ.
ב'ווער רויך און גיי אויס אינם קוימען,
ווי ס'גייט אויס מיין איצטיקע שעה.

19-טער אפריל

היל מיך איין אין דיינע פלאצמען, אַ וואַרשעווער געמאַ, קאָז מיך אויסגיין אין אויפשטאַנד מיט געווער אין דער האַנט. כ'ויל אַ לעצט סאַל מיט פייער אויסשרייען מיין וועמאַ, מיט מיין קול כ'ויל פאַרשרפען די פיינלעכע שאַנד.

אין די געכט כ'האַב געצימערט, געהאַפט און געבעטן, אַז ס'וועט קומען די שעה און כ'וועל דאַרפן פאַרגיין, זאַל איך נישט זיין ווי דער וואַריס, כ'זאַל ווערן צומרעטן; נאָר טויט פאַר מיין טויט און פיינ פאַר מיין פיינ!

עס פאַרסטמט מיך דער ווייטיק און עס פייניקט די תּרפּה, די מיליאָנען געשאַכטן, ווי שאַף און ווי רינד. טאַ וויל איך מיין לעבן, ווי אַ וואַרענונג וואַרפן; אַ קאַפּ פאַר אַ קאַפּ, פאַר אַ פרוי, פאַר אַ קינד.

איך ווייס: ס'איז מיין לעבן נאָר איינציק און איינמאַל, דאָך איז מיר קיין שאַד נישט דער טויט, וואָס קומט אָן. ס'איז פול. און איך קאָן שוין נישט זיין מער אין פיינ-מאַל, דאָס בלוט פון קרושים — עס רופט און עס מאַנט.

עס בליקן צעשראַקענע אויגן פון צווישן די שפּאַלטן, אין רגעס אין לעצטע צווישן פייער און בראַנד. — נישטאַ אַזאַ קראַפט, וואָס זאַל קענען אָפהאַלטן מיין געווער, ווי מיין קינד, וואָס איך טוילע אין האַנט.

טאַ הייליק זיי ביקס מיר, גראַנאַט, זאַלסט נישט שווען מיין גוף, אויב שוואַך וועל איך ווערן אין לעצטער מינוט. — אַ טויט כ'שיק דעם טויט, — איך שמאַם פון בריונים, און צאַל אָפּ מיט בלוט פאַר פאַרגאַסענעם בלוט!

מיין מאמע צינדט ליכט

שמיל אין שטוב אין יעדן ווינקל
פון די דילן ביו די ווענט.
מיר, די קינדער מיט א ציטער
בליקן אויף דער מאמעס הענט.

זויסער זענען זיי געוואָרן
אין דער שבתדיקער שעה.
פון די ליכט, וואָס אָנגעצונדן,
ליכטן זיי אין שבת-רו.

ס'האָט דער שבת דאָ גענידערט
פון די הימלען שמיל אַראָפּ.
און עס דוכט מיר: כ'זע, ווי שמרצ'לן
ציען זיך פון מאמעס קאָפּ

און זיי שפרייטן זיך פאַנאַנדער.
פון דער מאמעס הויב פון הענט
ווערן ליכטיק אַלע ווינקלען,
ווערן העלער אַלע ווענט.

צו דער מאמעס שמילער תפילה,
אונזערע הערצער קלאַפן הויך.
און עס דוכט מיר: כ'זע, ווי עמען
גייט אַרויס פון בלויען רויך.

— ס'איז משית! פון אים געחלוםט
האָבן מיר אַ גאַנצע נאַכט.
אויסצולייזן פון די פיינען,
האָט דער שבת אים געבראַכט.

— ס'לייכט זיין פנים, זיינע אויגן
פלאַמען פֿייער זענען זיי.
און זיי קוקן מילדע, גוטע,
פון די מאַמעס ליכט די צוויי.

און זיי רעדן שמילע ווערמער
ווי מיין מאַמע האָט גערעדט.
זע: מקוים איז געוואָרן
שוין דער מאַמעס שמיל געבעט.

אויסגעלייזטע פון די פיינען,
זינגען מיר דאָס שבת-ליד.
ס'האָט די מאַמע ליכט געצונדן,
זיך פאַר אונזער פאַלק געמיט.

יידישע קינדער גייען צום מויט

(די קינדער פון דער מעדעם=סאנאטאָריע)

ווען מען האָט זיי אין דייען געטריבן צו טויטן —
איז הימל געווען אַ פאַרשעממער און רוימער.

עס האָבן די בוימער צעשאַקלט די צווייגן,
זיי אין מורא דאָס אַלץ איין-זיך צו פאַרשווייגן.

געשריגן, גערופן, זיי מיט אַ מענטשלעכן לשון:
זייט עדות, זיי ס'ווערס אונזער לעבן פאַרלאָשן.

די הינדעלעך קליינע אין די הילצערנע שטייגן,
די קעפלעך אין צימער, זיי האָבן געבויגן.

די הינערישע בליקן, צו די קינדערישע בליקן,
אין פייכטלעכער ערד, גענומען דערשטיקן.

נאָר די העזעלעך ווייסע מיט די לענגלעכע אויערן,
נישט האָבן געווסט. זיי אַזוי צו טרויערן.

אַז זיי זענען אין אימה אַרויס פון די שטיבער,
צום לעצט-מאָל אַרויס פון דער היים דער ליבער...

די בעמעלעך שמומע זיי האָבן געשוויגן,
דאָס שפּילוואַרג, זיי טוימע, זיי זענען געליגן.

די מישלעך, די שטולן, די בענקעלעך קליינע,
זיי האָבן געוואָלט, — נישט געקענט זיך אויסוויינען.

ווען זיי זענען אַדורך די דראַמענע פּלוימן,
גענאַנגען דעם וועג, וואָס פירט זיי צום טויטן,

באַוואַכטע פּון דייטשן מיט ביקסן געגרייטע —
האַבן זיי זיך געטוליעט איינער צום צווייטן.

אַז זיי זענען אַריין אינם טונקעלן וועלדל,
האַט די זון שוין פּון הימל, פּון ערגעץ אַ שפּעלטל,

געבליקט אויף די קינדער, געבליקט אויף די דייטשן,
וואָס האָבן די ביקסן צום שיסן געגרייט שוין.

מיט רוצחישער קאַלטקייט געקלאַפט אויף די צינגלעך
— פּון אַלע פיר זייטן די קינדער גערינגלט.

אַז ס'זענען די ערשמע דערשאַסן געפּאלן,
האַט האַסטיק די נאכט גענומען צופּאלן —

אַ קאַלטע לבנה, ווי אַ פנים פול קנייטשן,
האַט ביז און דערצאָרנט געוואָרנט די דייטשן...

מיר צינדו ליכט

—האָסט פאַרצווייפלט? זאָג, באַפרייער.
שווייגסט צו קייטן צוגעבונדן.
דורך די נעכט מיר שיקן גרוסן,
זע, מיר האָבן ליכט געצונדן.

זעסט, עס פינקלט וווּ אַ שמערן?
— אונזער האָפנונג פינקלט שענער.
אויפן האַרץ פון שוואַרצסטן גלות,
שפילן מיר פון זיין די טענער.

קומט אַ ווינט פון בכלס טייכן,
פלאַמט דער טרויער די געזיכטער.
שווייגן מיר, נאָר ס'רעדן ווערטער
אונזערע צעפלאַמטע ליכטער...

ליגסט געבונדן ביי די טויערן?
— אַלט עס איז שוין די געשיכטע;
דיך, מיר וואַרטן אַ באַפרייטן,
און מיר צינדן-אָן די ליכטער.

— זע, עס פלאַמען אונז די אויגן
פון דיין נאָענמקייט אומגעריכטער...
און מיר צינדן זיך ווי ליכטער,
מיר, פאַרמשפטע און ריכטער...

דער העלד

יאנקעלע מענדעלזאָן, אַ יונגער „צוקונפטיסט“
— אַ בעל-מום, האָט אויף אַן אייגענעם אופן
געדינט דעם אויפשטאַנד אין וואַרשעווער געמאַ.

ווען מען האָט אים געכאַפט מיטן זעקל קאַרטאָפּל,
אונטער וועלכן עס זענען די „בלעטלעך“ געליגן,
איז זיין מוט נישט געפאַלן, געוואָרן נישט שפּל —
זיין בליק האָט מיט שטאַלענעם ווילן געשוויגן.

ווען מען האָט אים געשלעפט דורך די געסלעך און סקווערן,
צעבלומיקט, צעשלאָגן, באַליידיקט, באַשפּיגן.
האָט ער רואיק געטראָגן זיין ווייטיק, דעם שווערן —
זיין בליק האָט מיט שטאַלענעם ווילן געשוויגן.

ווען מען האָט אים געשמיסן מיט אייזערנע רימער
און שפעטער געוואָרפן, ווי אַ פּאַק פון די שטינגן,
האָט ער נישט געקרעכצט, נישט געוויינט, נישט געביטערט —
זיין בליק האָט מיט שטאַלענעם ווילן געשוויגן.

ווען ס'האָט אים דער קעלער אין זיין פּיסק איינגעשלונגען
אַ שעה פאַרן טויט, אַ מינוט „צום באַזיגן“
זיין טריישאַפט, דורך קראַטן אַדורך האָט געזונגען —
זיין בליק האָט מיט שטאַלענעם ווילן געשוויגן.

ווען ער איז געשטאַנען שוין אונטער דער תּליה
זיין סויל האָט צום לעצט מאַל געפּליסטערט אַ ניגון, —
האָט זיין בליק זיך צעהעלט, ווי ביי זאַנגען אין בליען —
צו קעמפן גערופן, געוועקט און געשריגן...

איז די נעכט

עס צימערט אין נעכט אויף די שויבן דער עכאָ,
פון ברידער דער לעצמער פארפייניקמער אחר.

אין שטילסטע געוויינען, אין דממה-דקות,
זיי קומען צו מיר, צעברענט און צעפלאַקערט.

צעצינדן דערפון זיך די שויבן און ברענען
מיט פנימער נאָענטע, איך זאָל זיי דערקענען.

ווערט ליכטיק דער חלל ביזן סוף פון די סופן,
און כ'זע ווידער דאָס אלעס, וואָס האָט אונז געטראָפן...

פאַרשעמט זיך מיין בליק, כ'פאַרשמעל סיר די אויגן —
קימט אָן צופליען מיט קולות אַ פויגל,

די פליגל צעשפרייטע און ברייטע צעפעכערט
און איך הער אינם שרייען אין זיינעם, דעם אחר...

וועקט ער מיך אויף און איך עפן די אויגן:
— עס איז גאָר מיין סאַמע, עס איז נישט קיין פויגל —

און איך בין אַ קינד און זי לערנט מיך דעם אחר —
ער צימערט דאָס איצט אויף די שויבן מיט עכאָס...

א סדר נאכט

דעם הייליקן אַנדענק פון ר' הלל צייפלן ז"ל

א סדר-נאכט צופיסנס בערג,
די ווייס-פארשנייטע אלע-טאווער.
איך בין אליין און פיל ווי ס'ווערנט
און קלאמערט מיך ארום דער טרויער.

שוין אָפן איז מיין שטוב פון ליים,
דאָ צווישן בערג אַריינגעפרעסטע.
איך וואַרט און וויל, עס זאָלן גיין
און קומען מינע געסט דאָ.

עס זינגט דער ווינט מיין יום-טוב ליד,
איך ברום עס מיט אין טיפן טרויער.
דאָ צווישן בערג אליין — א ייד,
איך וואַרט דעם צווייטן — אליהו'ן.

פון הימל קלאָר, ווי זילבער ריין,
גייט-אויף לבנה, ווי אַ סדר-שיסל,
עס דוכט זיך מיר, אז עמיץ גייט,
און שנעל איך טו מיין כוס אַ גיס-אַן.

נאָר נישט פון וויין עס איז מיין כוס,
מיין בלוט פון האַרץ אַריין געטריפט איז.
איך וואַרט און וויל אַ נייער א ו ת,
זאָל פון די בערג צו מיר אַ רוף-טאָן.

איך הויב דעם כוס און שטיל איך וויין
דעם מאַמנס ניגון. כ'צימער: ש פ ו ך —
און פיל, ווי עמיץ זיפט מיין וויין,
ער גייט אַרויס פון בלויצען רויך,

וואָס הילט מיך איין און נעמט ארום,
מיין פריטש, וואָס איז, סיי בעט, סיי טיש מיר —
און ס'זינגט די שטוב אַליין און ברוסט
דאָס ליד פון ש פ ו ך — אין לעצטן ס ש ס ר ...

די נאַכט גייט-אויס אין בלייכן סוד,
מיט ווינט עס קומט דער טאָג צושוועבן.
איך פיל אין מיר דעם צייכן — גאַמס:
ב ד ס י ך ת י י ! — מיין פאַלק, וועסט לעבן!

בדמיון היי

מיין פאלק, מאך פייכט די ליפן מינע מיט דיין וויין,
מיט וועלכן מען האָט אַמאָל ביים יידישן מיר פייכט געמאַכט
די ליפן.

איך וויל אין מינע לעצטע מעג פון בעכער דיינעם זיפן —
פייין!

דער שונא לאַכט און שטשירעט זיינע פרעכע ציין
און ס'שרייען קראַען הפקרדיק צו מיר: דו לעצטער ייד!
נאָר איך פאַרוויי מיין קערנדל, אַז ס'זאָל אויפגיין —
ב ד ס יך ח י י !

עס שרייט דער ווינט. ער וויל מיין קאַפּ. איך גיב אים מינע האָר.
צוויי טויזנט יאָר מיט אונזער בלוט, די האַק זי איז באַשפּריצט.
אין יעדער צייט, אין יעדן אָרט, אין יעדן דור —
זי בלענדט אַזוי ווי איצט.

נאָר איך — איך מאַך מיר פייכט די ליפן מיט דיין וויין,
מיט אים מען האָט ביים יידישן, מיר פייכט געמאַכט די ליפן.
וועל איך, ווי תמיד, פון דיין בעכער, פאלק מיין נס, זיפן —
זייין!

א הארטל פון געטא

עס ציטערט דאָס קארטל פון געטאָ אין האַנט
און ס'רעדן די ווערטער אָן לשון —
און כ'זע ווי עס שפּרייט זיך פון איבער דער וואַנט,
דער מאָל פון די טויטע, דאָס „ידישע לאַנד“,
ווי ס'ווערט מיין אומה פאַרלאָשן...

די שורהלעך — קליינע און שמאָלע,
די אותיות דייטשע — דאָך יידיש פאַרשעמט,
עס קלינגט מיר אין האַרץ אָפּ דאָס קול.
און כ'זע נאָך, ווי ס'פּערלט די טרער, ווי קרישטאָל —
מיין פּאָלק גייט-אויס אין לאַנגזאַמען קידוש-השם...

עס שרייבט מיר מיין שוועסטער אַזוי:
„ס'איז משה גענאַנגען צום טאַטן“,
און ס'שטיקט מיך פון אותיות אַרויס דאָס געשריי —
און כ'הער נאָך אַצינד אַלין דעם ציטריקן אוי,
וואָס ליגט אויפן קארטל פאַרמאַטערט...

טראַגט מיך דער דמיון אַהין צו מיין היים,
און כ'שעם זיך, פאַרוואָס כ'בין אַנטלאָפן אַליין —
אַט זע איך מיין מאַמען, איך הער איר געוויין,
עס סורמלט איר ליפּ און עס ציטערט איר ברעם
צו מיר... און זי פאַלט ווי אַ שטיין...

זי פאלט ווי אַ שטיין. דער טוימלעכער שאַם
ער הילכט מיט גערויש מיר נאָך איצטער אין אויער —
און כ'גיי מיט מיין סאַמען אַריין אינעם טויער
און ס'גליווערט מיין בלוט אויפן שנייאיקן ראז —
און ס'ווייעט פון מיר מיט טויט און מיט טרויער...

עס צימער דאָס קאַרטל פון געמאָ אין האַנט
און ס'רעדן די ווערטער דאָס טוימלעכע לשון —
איך גיי מיט מיין סאַמען, מיין האַנט אין איר האַנט — —
און כ'פלאַקער מיט איר, ווי דער דאָרן אין בראַנד,
דער דאָרן, וואָס קיינמאַל ער ווערט נישט פאַרלאָשן...

איר וועט אונז נישט פארפייניקן

מלך ראויטשן — צו זיין 60-יעריקן יובל

איר וועט אונז נישט פארפייניקן,
סיר וועלן בלייבן אויף אייביק,
ווי די ערד אונטער די טרים,
ווי דער הימל איבערן קאפ,
ווי גאָט — אומעטום.
צו פעט איז די ערד מיט אונזער בלוט,
אז זי זאָל נישט וואַקסן מיט אונז —
מיט יידן!

איבער דורות שפּאַנען סיר, מיט אונז וואָרט,
וואָס איז שאַרפּער פון העק,
און גליענדיקער, פון הייסע אייזנס פון אינקוויזיציעס...

דורך פייער און אַש —
סיר קענען דעם וועג,
נישט איין שונא האָט געפרווט שוין
אויף זיבן ימים עם צעשפרייטן,
דורך זיבן ווינטן עם צוטרייבן — — —
נאָר סיר: אויף שפינוועבס-בריקן פונעם חלום,
פון א משיח, גייען מיט גלויבן —
און אונזערע טויטע ווערן מיט לעבן באַהאַפּטן...

און אונזערע נופים, ווי אין אייביקע בויער,
בלאָזן די ווינטן פונעם אחד,
פון ערשטן און לעצטן,
אריבער אלע אריבערן, און עלטער פון אלע עלטערקייטן...
ווייל אייביק זענען מיר,
ווי די פיר יסודות פון דער וועלט
מיר — יידן!

איז דער שטאט פון פראם. גרעם

עפן-אויף זיך מיר נאכט, און ווייז מיר דיין פנים,
זיי גוט צו מיר שוועסטער: רגע פון דיכטונג.
— כ'זאל זען דעם גרימאס אויף פנים פון שונאים,
אין פלאטיקן שייך פון אונזער געשיכטע.

פיר ארויס מיך אין גאסן פון דיינע יארהונדערט,
לאז רוען אויף מיין ברוסט מיר, די שאַטנס, די מידע.
כ'וויל טרינקען דעם אַטעם פון דורות מיט יידן,
און ווערן א טייל פון אייביקן וונדער.

עס גלאַצן די חורבות מיט אויגן פון געצן,
דערוואַכטע פון מידן, פון טויט-לאַנגן שלאָפן.
— טוליע-אייך מיר, אַ נאכט אינם שאַטן פון גרעצן
און לייג אויף די שטיינער אַוועק מיר דאָ אַפן

די צייט פון מיין איצט, ווי מיין פאַלק פון יאַרטוויזנט,
וואָס איז דאָ מיט מיר איצט אינם פינצטערן צימער.
אַ לאַז נישט דעם ווינט די האַר מיר צעברויזן,
אַפּווישן פון אויגן, דעם אייביקן שימער.

פאַרטרייב נישט דאָס קול מיר, מיין יידישן לשון,
וואָס טוליעט מיך איצט דאָ, מיט ליכשאַפט פון דיכטונג —
דער דאָרן, וואָס ברענט און ער ווערט נישט פאַרלאַשן,
אין ימים פון בלוט פון אונזער געשיכטע...

אומעט

1

הויערן אויף מיינע אַקסל די אומעטן, די גרויע,
ווי אויף אַקסל פון קעמלען משאות געלאָדענע.
מיט זיבן ווינטן איז אָנגעלאָפן אויף מיר אַרויף דער טרויער,
אַרויסגעריסן מיינע פריידיקע פענצמער צוזאַם מיט די לאַדגס.

בין איך שמום, ווי בערג אין פינסמערע, נאַכמישע שעהן,
גאָר אין מיר ברענען פייערן, ווי אונטער רויכנדיקע קראַמערן
ס'איז דער טויט — אַ רייטער אויף זיין פערד מיט מלאָען,
אַריין אין מיר — און ווער, וועט ראַמעווען?

2

כ'האַב אויסגעחלומט מיר טעג, ווי שעפסעלעך ווייסע,
זיי זענען שוואַרצע קעץ געוואָרן.
דער פריידיקער שאל פון גאַלדענעם האָרן —
איז אַן אויסגעטראַכטע מעשה.

וויינען מיינע טעג, ווי קעץ אין אדר'דיקע אָונטן
און קענען נישט קיין רו געפונען:
זיבן ווינטן האָבן אויסגעטרונקען אלע זונען
און איבערגעלאָזט אין האַרצן מיר די אומעטן...

אין געטא

ווי א חיה — אומגעהויער,
געפאנגען אין א שטייג.
לויף איך מיט מיין טרויער,
קריץ די ציין און שווייג.

ס'איז דער ווייטיק גרעסער
פארן גרעסטן ליד.
און שארפער פארן מעסער,
איז אין הארץ דער שניט.

ס'האט איעדער שטיין דא,
געזען דעם פיין און שאנד.
ווי קאן איך שטיין און גיין דא,
ביי דער געטא-וואנט.

יעדעס ביסל שטויב איז
א צייכן פון דיין גנאד;
פארוואסזשע ווי א רויבער,
האסטו בארויכט אונז גאט?

וועל איך דא שטיין און שווייגן
מיט מיין ליד — מיין זעל.
בין גאט וועט ווידער שטיינן
אויף אונזער ארימער שוועל...

מיין פאלה

א.

מיין פאלק!
עפן דיין כרוסט און טוליע מיך, צערטל,
ווי מיין מאמע אין קינדערישע יאָרן
ווייל אומעמיק עם זענען די מעג אויף גאָמס וועלט
און טרויעריק עם בליקן די זונען אין מייע אויגן.

מיין פאלק, מיין אָרעם פאלק!
עם רענגט דער הימל איבערן קאָפּ דיר מיט בלוט
און ס'וואַקסן סערפן בלוטנדיקע אויף דייע פעלרער
און שניידן ווייטיק פון דיין האַרץ.

איך האָב געבלאָנדזשעט. ווי אַ שעפּסעלע,
וואָס איז אוועק פון דער סטאַרע,
און דאָס קול פון פאַסטן-פייפל
איז פארשמוסט געוואָרן, שאַ!
איצט האָב איך עם דערהערט —
און איך גיי שוין נאָכן קול פון דיין ניגון
מיין פאלק!

ב

כ'וועל שוין נישט אוועק פון דיר.
מיטן דערנער-קראַנץ אויפן קאָפּ, ווי אַ של-ראש
מיטן צייכן פון אייביקן ייד
יועל איך שפּאַנען אויף דיין וועלט, מיין גאָט.
ווי די אבות פון אַ מאָל, אין גרויליקע מעג,
וועל איך שרייען מיט לעצטע מינוטן,

מיט לעצטן אָמעם
שמע!

הער, דו וועלט דעם געשריי פון מיין האַרץ:
מיין פּאָלק גייט-אַפּ אין כלום,
מיין פּאָלק אין פיין פּאַרנייט —
ווייל איך אויך מיט אים פּאַרנייט.

ג.

פּאַרוויג מיטן קול פון דיינע דורות, מיין פּאָלק.
לאַז מיך זיין אן אפּשאל פון דיינע ניגונים
און אויסגיין, ווי מינע זידעם
אין פּלאַקער פון אויטאָ-דא-פעען,
ווי מיין מאַמע — מיטן שמע
אויף אירע פּאַרפייניקטע ליפּן.

די כוחות ווערן ווייניקער, ווייניקער
און די ליכט פון גלויבן שמעלצן זיך
שנעלער, שנעלער, שנעלער,
פּאַרלעשן זיך, גייען-אויס — — —
ווער וועט זיי אויפסניי אָנציינדן
און צעפּלאַקערן צו נייע דורות?

פּאַרוויג מיך,
לאַז מיך זיין, ווי אַ זויגלינג,
וואָס טרינקט מאַמע-מילך מיט פּאַרמאַכטע אויגן,
ווי אַ קרעט, וואָס גראַכט זיך אין דער ערד
און גלויכט, אז ער וועט ארויס צו ליכט — — —
איך וויל אויך צו דיר,
צו דיר, צו דיר — — —
מיין פּאָלק!

יצחק לייבוש פּרץ

שטילער... שטילער... וועלמן, דורות,
האַלט דעם אָמעס איין!
מיקט און לעשט זיך די מנורה
אין איר לעצמן שיין.

פונם הימל אין דער נידער,
פלאַטערט זי אַראָפּ
צו דעם קלאַנג פון קינדער-לידער
פּרץ נייגט זיין קאָפּ.

לעשן זיך די אויגן זיינע
אין מנורה-פלאַם
דוכט זיך מיר: איך הער אַ וויינען —
קינדער קלאַנגן: מאַם — —

יצחק לייבוש פּרץ גוססט —
שטיל זאָל זיין און שאַ!
אין דער לופטן זע איך אותיות,
קלאַר איך לייען זיי: „ש מ ע“

שמע ישראל, הער איך שרייען
שטיל; אין העכסט געוואַלד!
און עס דוכט מיר: — כ'הער אַ גייען,
און איך זע אַ וואַלד...

בויער שטייען אויסגעצויגן,
קעפ — צעכליט און שמאָליץ,
איז עס ער? איך רייב די אויגן —
יאָ, — מיט האַק און האָליץ.

דאַרער גוף אַרומגעגאַרטלט
מיט אַ פּראָסטן שמריק.
זוי ער וואָלט אים אָפּגעוואַרט דאָ,
זע איך פון זיין בליק...

ביאַלער רבי... וויל איך רופן,
נאָר עס שטומט מיין וואָרט,
און איך זע: פון ביידע גופים,
ווערט איינער אויפן אָרט...

פון דעם האָליץ, עס ווערט מנורה,
פלאַם — עס ווערט פון שמריק,
ערשטער דור מיט סוף פון דורות,
פון פלאַם צו מיר, עס בליקט...

פון דער נידער אין די הויכן,
שטייגן זיי אַרויף...
— טוליע איין מיך אין דיין תוכן —
פּרין, — בין מיין סוף...

שלום-עליכם באלאדע

פארנאכט, צופיסנס אלע-טאווער בערג,
דער טאָג גייט אַרײַן אין די שנייען, די ווייסע,
פיל טויזנטער טײלן ווייט פון מיין היים,
לעז איך מיין קינד שלום-עליכום אַ מעשה.

איך לייען פון מאָטל דעם חונם אַצינד
און ס'ברענגען מיט טרערן ביים יינגל די אויגן.
ער קוקט אין די בערג, ווי פון דאָרטן אַרויס,
אויפן קעלבעלע זיינעם, וואָלט מאָטל געפלויגן.

און פלוצים, מיטן הענטל דאָס יינגל מיר ווייזט:
— צי זעסטו אים נישט טאַמע? אָט איז ער דאָך מאָטל!
וואָס לאָזטו אים שטיין, און רופסט נישט אַרײַן,
ס'איז קאַלט דאָך אים זיכער אין לייכטן קאַפּאַטל.

איך קוק דורכן פענסטער און ס'דוכט מיר, איך זע:
פון לבנה אַרויס אַ יינגלשן פנים.
מאָטל דעם חונם, איך האָב אים דערקענט,
ווי פון ביכל אַרויס, מיט אַלע סמנים

נאָר וואָס איז ער אַליין, די מאַמע וואו איז?
און וואו איז עס פיניע, און עלע און אַלע?
אַ וואָלקן גייט אויף, די לבנה — פאַרשמעלט,
פאַרטונקלט דאָס בילד מיר, ס'ווערט אַלעס פאַרפאַלן.

ס'ווערט פינסטער אַרום, עס רוישט נאָר דער ווינט,
ווי ווערטער פאַרשטיקטע אין יידישן לשון.
און איך הער — אַ פאַרוויינטער רעדט מאָטל צו מיר:
— עס איז שוין נישט גוט מער צו זיין מיר אַ יתום!

מענדעלע מוכר ספרים

פון טרערן-טאָל אַרויס, עס הויבט זיך אויף מיין יידיש וואָרט,
מיט פּאָלק אַרומגעהאַלדזט און ברידערלעך געאַרעמט.
און האַרעכט זיך איין אין קול, וואָס קומט פון יענעם אַלטן אָרט,
פון זיין אונזערן, פון מענדעלע מוכר-ספרים.

דערהער איך נאָר זיין קול, איך זע אים אויך אַליין:
ער שפּאַנט מיט דרייַסטע טריט דורך נאַכט און שטורעם
און ס'הויבן מיינע פיס פון זיך אַליין אָן גיין,
דעם וועג, וואָס איז געגאַן, מענדעלע מוכר-ספרים.

דורך געכט פון וויסטן צער, דורך גרוילן און דורך שרעק,
צום דויערנדיקן זיין האַסטו אויסגעפורעמט.
צום לעבן אויפגעוועקט, צו זונענדיקע טעג —
דאָס יידיש וואָרט פאַר אונז, דו מענדעלע מוכר-ספרים.

איצט שאַטנט מיר דיין בליק מיט טרויער און מיט פיין,
און ס'הילט מיך איין דער וויי פון מיינע פּאָלקס-יסורים,
נאָר כ'נעם אַריין אין זיך דיין שאַטנדיקע שייך,
וואָס שטראַמט אַרויס צו מיר פון דינע יידיש-ספרים.

איך סאָך די אויגן צו און זע דיך, ווי אַמאָל:
מיין יידיש פּאָלק, דו שטייגסט צו הימלען הויך-געטורעמט.
...פון טרערן טאָל אַרויס, עס הויבט זיך אויף מיין יידיש קול
און לייגט זיך ווי אַ קראַנץ צו מענדעלע מוכר-ספרים.

א מעשה מיט א זידן

פאַר די קינדער מיינע, קליינע,
פול מיט חן און פריידן,
ב'זועל דערצוילן היינט א שיינע
מעשה מיט א זידן.

פון א זידן, פון אן אלטן,
מיט א באַרד א ווייסע,
וואָס די קינדער נאָר פון ביכל
און פון הערן ווייסן.

דוף איך צו מין עלטסטן יינגל:
— מאיר, אפשר ווייסטו?
ווער עס איז דער ייד, דער אלטער,
מיט דער באַרד, דער ווייסער?

שעמט זיך מאיר און עס רויטלען
קינדיש זיינע באַקן.
און די אויגן — שטיקער פייער,
פול מיט פלאַם צעפלאַקערט.

דוף איך צו מין צווייטן יינגל:
— יאָנקל, זאָג מיר, חכם,
— צי דערקענסטו נישט דעם זידן,
וואָס דו הייסט עס נאָך אים?

שווייגט פארצימערט יאנקל מיינער,
מיט די קלוגע אויגן.
ווי עס וואָלט אַ שלעכטער פויגל,
איבער אים געפלוויגן.

און ער טוליעט פעסט זיך צו מיר
מיט זיין דאַרן גופל.
און ער קוקט מיר אויף די ליפן:
כ'זאַל דעם קלענסטן רופן.

רוף איך צו מיין קלענסטן יינגל:
— זע, מנחם, טרייסטער.
און איך מאַל אים אויף אַ פנים
מיט אַ באַרד אַ ווייסע.

שמייכלט לוסטיק און ער פרייט זיך,
מנחם מיטן זיידן.
און ער פלאַפלט עפעס ווערטער
אַ מיין קינדיש ריידן.

האַלבע ווערטער, וואָס מיר דוכט זיך,
קיינער נישט פאַרשמייט זיי,
נאָר נאָר פלוצים, כ'זע די אויגן
ווערן ווי באַנייטע.

ווי עס וואָלט זיך אָנגעצונדן
אַ באַהאַלטן פייער.
אין דעם אויפגעמאַלטן פנים,
פון דעם זיידן, נייעם.

און די ליפן זיך באוועגן
און די באַרד, די ווייסע —
ווי זי וואַלט געווען אַן עכטע
גאַרנישט, ווי אין מעשה.

ווערן פריילעך מיינע קינדער
און די אויגעלעך גלאַנצן.
און צום טאַקט פון טאַטנס לידל,
שפּרינגען זיי און טאַנצן...

« RIF »

שפעט נאכט. אין פארלאזענע שטובן אליין.
דער פחד נעמט ארום, ווי מיט א שארפער רייף.
פון א ווינקל וואקסט ארויס און צו מיר צוגיין,
א קליינטשיק שטיקל בלאסע, גראַע זייף.

איך האָב בייטאָג עס אָנגעקוקט, באַטראַכט,
און ס'איז אריין אין מיר, אין מיין טיפסטער טיף;
ווי כ'וואָלט אליין געווען א שטיק, א טייל פון אים,
פון דעם שטיקל זייף, וואָס בליקט צו מיר מיט ווערטער „ ר י ף“.

איך בין א נאנצן טאָג געוועזן שטאַר און שטום,
נאָר ס'האַט אין מיר געשרינגן מיט די העכסטע קולות.
ס'איז אויפגעגאָן אין מיר דער נישט געשמילטער וויי,
פון די ברידער מיינע, די אומבאַקאַנטע קרבן - עולות...

א נאנצן טאָג כ'האַב נישט געבליקט אין די אויגן פון די קינדער,
ווי כ'וואָלט פאַר זיי געדאַרפט זיך עפעס שעמען —
פאַר וואָס זיי לעבן אויף דער וועלט, ווען טויזנטער פון זיי אין פיין
א סטעמפל „ריף“ דערמאָנען זייער לעבן, זייערע נעמען...

א נאנצן טאָג איך בין געווען זיך ווייט און פרעמד,
ווי כ'וואָלט דאָס לעבן — עמיצנס, פאַר זיי גענומען.
עס האָט געפייניקט מיך, פאַרוואָס כ'בין נישט אליין,
נישט איינער אויך פון מיין — צו זייף — צעלאַזמער אומה...

איצט שלאָפּט די שמאַט אין טוימלעך — מירן, שוואַרצן שלאָף,
נאָר איך בין וואָך, דער פיין, ער לאָזט מיין גוף נישט שלאָפּן.
און ס'קומט צו מיר אַרויס דאָס קליינטשיק שטיקל גראַע זיף
און ווינקט מיט טויזנט אויגענים — מאַנענדיק און אָפּן —

פרעגט עס מיך די פראגע פון זיין פיין און טויט דעם שווערן,
און וויל איך זאָל אים שוין דעם ענטפער געבן —
פארוואָס, פארוואָס נאָר אונזער פאָלק פאַר אַלע פעלקער מוז,
אין יעדער צייט דער ערשמער מקריב זיין דאָס לעבן?...

איך שווייג, מאַך די אויגן צו, נאָר דורך דער פינסטער שמראַמט
און קומט אַרויס
און ווי פאַספאַר — ליכט, עס לייכטן מיך אדורך די ווערטער:
„ריף“ — מיין מאַמע, „ריף“ — מיין שוועסטער, „ריף“ —
די קינדער,
זיי שמעכן מיך אדורך, ווי מיט בלאַנקענדיקע שווערן.

אַט דוכט זיך מיר: אַ קינד, אַ זויגלינג, עס יאָמערט, וויינט,
און כּוֹע, ווי ס'זייגן נאָך די ליפעלעך די ברוסט פון טויטער מאַמען.
און אַט אַן אלטער גרייז, ווי משהס קאַפּ, שמראַלנדיק-צעשוינט,
ווי ס'וואָלט פון אים אַרויסגעלויכטן זיבן זונען-פלאַמען.

עס רעדט זיין באַרד, נאָר זיינע אויגן זענען צוגעמאַכט און סאַם,
ווי ס'וואָלט זיי עמיצער מיט שוואַרצער נאַכט באַצויגן
ער גייט צו מיר... און כּאַלד עס וועלן זיינע טויטע הענט,
מיט נאַכט, מיט אייביקער פאַרקלעבן מיינע אויגן...

אַמ דוכט זיך מיר: עם ציען טויזנטער אָפּשטאַרבנדיקע הענט,
האַלזן מיך ארום און נעמען מיך און טראָגן ווייט אוועק פון דאַנען.
און קולות טויזנטער, וויינען שמיל אַרום פון מיינע פענצטער,
ווענט.
מיט ווערטער מאַדנע, וואָס קיינער וואָלט זיי נישט פאַרשטאַנען...

עם לייכטן אויף די ווערטער — ווי טויזנט ברענענדיקע ליכט
עם וואָלטן פּלוצים זיך אין טויטע הענט צעצונדן —
און כ'זע, ווי ס'קומען פון די ווענט אַרום, מאַסננױני, געדיכט,
די יידן, טויזנטער, מיט שמריק אין לעצטן ש מ ע געבונדן...

— ווער זענט איר, עדה קרושה, טויזנט גופימדיק צעזאם?
ווער האָט עם אייך אזוי אין נאַכט, אין טויט צענויפגעהאַפּטן?
וואָס בליקט איר מיך מיט ווונדער אָן? — א לעצטן פון שטאַם,
פאַרמשפּטער צו טראָגן ס'לעבן זיינס, — מיט ל ע כ ן
אַ געשמראָפּטן!

און פּלוצים — פון די גופים ס'ווערן שטיקלעך גראַע זייף
און ס'רעדן ווערטער יידישע פון זיי אַרום, איך קען זיי הערן;
און שלייכן זיך אַדורך דורך מיר. פון פחד ווער איך נאַם,
ווי ס'וואָלטן אויף מיר טריפן זייערע לעצטע, לעצטע טרערן.

זיי שלייכן זיך אַדורך... און ווידער כ'בין אליין אין שטוב,
עם ווערן אלע טויזנט ליכט — אין דער נאַכט אַריין געגאַסן.
און ס'נעסט די פינסטערניש אַריין מיך, ווי אין א גריימן גרוב,
וואָס כ'האַב אליין געגראָבן מיר, אז ווערן כ'וואָל אין אים אַריין
דערשאַסן.

מיר דוכט — איך הער דעם שאָס. איך פיל, ווי ס'פאלט מיין
שווערער גוף.

עס נעמט דאָס גרוב אריין מיך אין זיין פּיסק,
דעם בלאָטיק — שוואַרצן —
נאָר פּלוצים, כ'הער ווי עמיצער מיט ציטערניש מיין נאָמען רופט,
און עמיין טוליעט מיך טויטערהייט מיך, צו זיין טויטן האַרץ צו...

און ווי איך הער מיין נאָמען רופן, פארשטיי איך, מיך, מען מיינט
און כ'עפן אויף די טויטע אויגן און זיי זעען ווידער:
עס קוקט איין איינציק שטיקל זיף, ווי א פנים, וואָלט געוויינט —
די מאַמע מיינע קוקט אויף מיר, א פארפייניקטע און מידע...

זי קוקט אויף מיר. איך קוק אויף איר. די שמוסקייט רעדט
אין טויטער נאָכט אַריין, נייע אומבאָקאַנטע קלאַנגען —
און ס'דוכט זיך מיר, מיין וויגליד, וויגט מיך איין און גלעם —
און כ'ווער אין מאַמעס לעצטן וויגליד אויסגענאָנגען...

דאס

צוגעזאגטע

לאנד

ירושלים

א.

איך ווייס נישט אויב אמת: ירושלים איז ס'הארץ פון דער וועלט
פון מיינער איז עם אויף זיכער.
כ'בין געקומען צו דיר דורך לענדער און שמעט
אויף מעווישע פליגל און וויכער.

דורך טרערן און בלוט — ווי געטאָגט, נישט גענאָכט —
נאָר ליב איז דאָס וואָגלען.
דיין בליק אין דער זון — מיין ברוסט צו דער זעט,
מיין חלום — דאָס וואַסער פון לאָגלען.

און איצט כ'בין ביי דיר, כ'טרעט אויף דיין ערד,
ירושלים, דאָס האַרץ פון די וועלטן.
און ס'גייט-אויף אין מיר אַ ניגון, וואָס שפּילט
פון הימלען איינציק און זעלטן.

עס טראָגט זיך דאָס קול דורך די געסעלעך קרום
און פּאַלט פון די בערגלעך און מאָלן,
די לבנה גייט-אויף טרויעריק אין געל,
ווי אַ פנים — פון אַ יאָפּאַנער געמאַלן.

ס'איז איר טרויעריק געוואָרן. זי האָט מיך דערזען,
ווי כ'שטיי ביי דיין טויער צוםומלט.
אַ טרער פון מיין אויג, איז אַריין אין דיין ערד,
צוזאַם מיט אַ שמערן פון הימל...

ירושלים! אויף דיינע געסלעך כ'גיי אצינד.
ווי אין גומע תדר-יאָרן, כ'בין אַ קינד.

דער רבי זינגט דעם ניגון אויס פון „ואני“
צוויי טויזנט מריט צום שמאַם, נישט ווייט פון הי

ליגט די מאַמע רחל, אַ טויטע אויפן וועג.
און ס'וויינט אין מיר דער ניגון, פון יענע, גומע טעג —
ס'וויינט דער ניגון און ער לאָזט זיך שמיל אַראָפּ,
ווי אַ מאַמע-טרער אויף אַ קינדס אַ קאַפּ.

אויף דיינע קרוםע געסלעך, ירושלים, כ'מרעט,
און מיין יעדער טראָפּן בלוט, איז אַ שמיל געבעט:
מאַמע רחל מיין, דו לעבסט, דו ביסט דאָך דאָ אצינד,
פאַרוואָסזשע הערסטו נישט ס'געוויין פון דיינס אַ קינד?

ברענען פעלדער אין עמק

ברענען פעלדער אין עמק, געצונדן דורך וואַנדאַלישע הענט,
ליגן ביימין צעטרעטן מיט גאַלרענעם ברויט.
וויינען הימל און ערד, וואָס האָבן נישט העלפן געקענט
נישט רעטן פון אומקום, פון חרפה, פון טויט...

וויינען זאָנגען מיט קעפּ אָפּגעהאַקטע, ווי מענטשלעכע קעפּ,
און ס'וואָיען די שעפּסן און קעלבלעך נאָך טויאיקן גראָז,
וואָס נעכטן געווען איז נאָך פּריש מיט טל און מיט מעס,
און היינט שוין צעטרעטן, — פאַרוואָס?..

ברענען פעלדער אין עמק, קלאַנגן עופות אין שטייגן, ווי קינדער
פאַרלאַזטע

און ס'הירושען די פּרירות און פּערד, מיט טרויער און וויי.
אַן אומעט, וואָס קומט פון עק פון דער וועלט,
גייט-אויף מיט קולות פון שמומען געשריי...

ברענען פעלדער אין עמק, — ברענט מיין האַרץ אין דער שטיל,
און ס'פלאַקערט אַ צער און אַ צאַרן, ווי די וועלט אַזוי גרויס.

נאָר טרייסט זיך, מיין פאַלק, — דו ביסט, ווי דער סנה, וואָס

פלאַסט,

און ס'בליקט צו דיר דורכן סנה די שכינה אַרויס...

צו דיין שער, ירושלים!

ווינא! צעמרייב דעם נעפל פון די בערג
און ווייז מיר דעם שער —
דעם טויער, דורך וועלכן כ'וועל קומען צו דיר,
ירושלים!

אלע טויערן פון דער וועלט זענען צו,
דיין טויער איז אָפֿן;
צי זיך אויס צו מיר, קום נענטער, ווער נאָנט, —
ניי אַרײַן אין מיר!

ווי אַ יתומל, אַ קליינע, שטיי איך און בעט:
— עפֿנט אַ מיר!

אלע מירן פון דער וועלט זענען צו —
דיין מיר איז שפענדיק אָפֿן.

ווינא! נעם און פיר מיר, ווי אַ באַכעשי עס פירט
צום ערשטן מאָל איר אייניקל גיין.
פיר מיר און ברענג מיר דורך דער נאַכט, דורכן טויט
צו דיין שוועל!

עס העלט שוין נישט מער די זון אין מיין אויג,
עס גרוילט שוין מיין קאָפּ מיט אַש און מיט צער.
דורך טויערן פון פיין, דורך קאַסערן פון טויט,
ווי ס'איז מיין מאַמע אין גלויביקן טרויער,
אין לעצטן שריי, פאַרקריצטן „ש מ ע“
אַרויס צו דיר צום לעצטן מאָל פון געטאָ-טויער
צו דיר, ירושלים —
צו דיין שער.....

כותל המערבי

כותל המערבי. וואנט פון אונזער אלטן עבר,
אין דינע שאַטנס שטיי איך איינגעבויגן.
פון דינע גרינע שפאלטן, קוקן אויף מיר אויגן —
מיין מאמעס אויגן, פרומע, בעטנדיקע אויגן...

ס'טונקלט. שוואַרצע אָדלער שפרייטן אויפן הימל,
לאַנגע אויסגעצויגענע, שרעקענדיקע פליגל.
די נאַכט קומט אָן. פון אירע טונקעלע געמעכער,
שווימט ארויס מיין שטוב — מיין קינדער-וויגל.

...ס'איז תשעה-באב פאַרנאַכט. אויף א נידריק בענקל,
מיין מאמע וויינט דיין גורל אויס. איך שווייג און ביטער —
דער ניגון פון די זיפצן, נאָך רוישט מיר אין די בלוטן,
זיי ס'רוישט אין מיר מיין מאמעס שטילער ציטער...

איצט בין איך דאָ. פון ווייטער-ווייט אהער געקומען.
איבער פרעמדע ימים גנביש זיך געשיפט, געהוידעט,
און כ'קוק אויף דיר מיט מיינע אומעטיקע אויגן
און קאָן נישט פאַרשטיין די שפראַך פון דינע סודות...

עס זעען דאָך די שטיינער אויס, ווי אַלע שטיינער:
געלע, גרינע. ברויף-זאמדיקע און מאמע —
נאָר פאַרוואָס דען ציטער איך אין שרעק און אימה,
מיט מיינע הענט זיי אָנצורירן, אָנצומאַפן?..

פארוואָס שטיי איך שוין דאָ א צייט און קאָן — נישט,
צוגיין נאָנט, און קושן זיי מיט מיינע ליפן?
פארוואָס קאָן איך אפילו נישט איין וואָרט אַרויסשמאַלען,
אָדער פראַסט, ווי די מאַמע מיינע — זיך יידישעלעך צעכליפן?..

עס שווייגט מיין מויל, ווי מיט אַ שווערן שלאָס פאַרשלאָסן
און ס'קומט קיין קלאַנג אַרויס נישט פון זיין גומען.
ווי איך וואָלט קיין וואָרט נישט קיינמאָל קענען רעדן,
ווי איך וואָלט געוועזן פון געבוירן-אָן — אַ שטומער!

איך שטיי און גלאַץ מיט מיינע פּרעגנדיקע אויגן
און זייג אַריין אין מיר — ווי מאַמעס מילך — די קאַלטע ווינטן,
וואָס רייסן זיך צו מיר פון אַלע, אַלע זייטן
און טראָגן מיך אַוועק אין חלוםס לאַבירינטן,...

און פּלוצים ס'צינדן פּלעמלעך זיך אין טונקלדיקע הימלען
און ס'צינדן מיינע אויגן זיך און ציען זיך צום פייער.
און ס'רעדט אַ קול — מיין מאַמעס קול — איך הער עס:
— קום אַהער, גענען מיין זון, דו איינציקער, געטרייער.

און ווי איך הער דאָס קול נאָר — ווער איך אויפגעלויכטן
און ס'שרייען מיינע כלוטן, ווי סמבטיון וואָלט געשריגן:
— איכה ישבה בדד... און ס'טריפן מיינע אויגן
איך פאַל-צו צו די שטיינער און בלייב פאַרשמיינערט ליגן...

און ווי איך ליג אַזוי — איך הער, די ערד, זי יאָמערט
און קלאַגט דעם ניגון מיט, מיט מיר און מיט מיינע מאַמען,
און פּלוצים. — ס'עפענען זיך די אויגן מיר — די שטאַט איך זע זי
פאַרוויינט, אַרומגעהילט אין פייערדיקע פּלאַמען...

ירושלים ברענט! מיין פאָלק גייט=אויס אין פיין און בלוטן.
איך רייס מיין האַרץ פון זיך אַרויס און וואַרף עס אינעם פייער.
און פלוצים עפענען זיך די שטיינער אויף, ווי הערצער
און ס'דעט א קול צו מיר ארויס, פון די פלאַמען-פייער...

עס איז דאָס קול אזוי באַקאַנט, כ'געדענק עס פונעם חומש,
דאָס קול, דאָס אייביקע פון סנה אַרויס איך הער און זע עס.
און ס'שטיינט אין לופט אַרויף דאָס אייביקע ירושלים —
וואָס אייביק, ווי די וועלט איז און אייביק, ווי דער סנה איז...

מיט ר" יהודה הלויך ביי ירושלימער טויערן

ס'איז פריע זונען-שעה ביי ירושלימער טויערן
און ס'קוקן הייזלעך שטיינערנע אָן מיך, ווי דערקענט,
וואָס כ'האָב אין תומש-יאָרן אין מיין חלום
אויפגעבויט מיט מיינע יונגע הענט...

עס קרייזן אין מיין חלום — די וואונדערלעכע שוואַלכן,
וואָס האָבן אין די פיסקלעך, בוי-געצייג געברענגט;
מיט די יונגע פליגל מיטגעהאָלפן בויען,
די וואונדערלעכע שטאַט, ווי מיט מענטשן-הענט.

היינט קוקן זיי מיך אָן מיט פרעגנדיקע אויגן,
היינט רעדן זיי צו מיר גאָר אויף אַ פרעמדער שפראַך —
כאָמט עס ציטערט נאָך אין האַרצן מיר דער ציטער,
וואָס האָט אין מיר מיט יונגט-קראַפט דערוואַכט.

קעמלען-קאראוואַנען ציען אויס די דורשטנדיקע העלזער
און ס'קלינגען זייערע גלעקלעך, ווי אַ צאָרט געבעט.
אַ ניגון פול מיט בענקשאַפט, זינגען מיינע בלוזן! —
צי האָסטו שטאַט, דו אייביקע, צו מיר זיך איצט צערעדט?..

עס זשומט און ברומט דאָס האַרץ, ווי אַ פעלד מיט זאָנגען
צעוויגטע דורך אַ כשמימדיקן, דופטנדיקן ווינט.
עס איז אין מיר אויפסניי איצט אויפגעזאָנגען
ירושלים מיינס — ווען כ'בין געווען אַ קינד.

צאט זע איך הענט געשמרעקטע, אויסגעצויגענע אין בענקען,
און תפילות, ווי די פנימער, צעקראמפטע אינם וויי.
איך שפאן מיט יינגע פיס, איבער ערד און ימים,
מיט ר' יהודה הלוי נאך ירושלים, איך גיי.

מיר גייען איבער שמעט און לענדער און די אויגן ברענען,
נאך פלוצים, ווערט מיין חלום, ווי מיט בלוט באשפריצט.
נאך נייך. — ס'איז נישט קיין חלום, איך פיל דאך ווי עס טריפן,
די בלוטן פון מיין פנים, ווי דעמלט — אויכעט איצט...

איך הער נאך די יללות, דאס וויינען און דאס קרעכען
און זע ביי דיינע טויערן — ר'יהודה הלוי — טויט.
עס וויינען אין מיין חלום, ווי ס'וויינט מיין הארץ אויף וואָר איצט,
די וואונדערלעכע שוואַלכן, די שמאָט, וואָס האָבן געבויט...

עס וויינט אין מיר דער ניגון ר' יהודה הלויס,
אין פריער זונען-שעה, ביים ירושלימער שער
קעמלען-קאראוואנען ציען אויס די דורשטנדיקע העלזער
און טרינקען אַן זיך מיט מיין וויי און צער...

רוחמה 1936

א הויף. נפשות ווינציק, — דאָס איז רוחמה,
א יידיש דאָרף אין מיט פון אַראַבישן ים.
נאָר כ'ווייס נישט, עפעס האָט דאָ מיין נשמה
אויפגעשיינט אין מיר מיט אַן אומבאַקאַנטן פלאַם.

עפעס האָבן זיך די אויגן מיר מיט ליכט צעצונדן,
עפעס האָט זיך דאָ מיין האַרץ מיט פרייד צעהעלט,
ווי דאָס גליק, וואָס טרעפט אַן אייביק-בלינדן,
ווען ער דערזעט דאָס ערשטע מאָל די שיין פון וועלט...

איך האָב דערזען דאָ, וואָס עס מיינט אַ וואָרט: אויסדויער,
און איך האָב דאָ דערפילט די קראַפט פון „נייער הוימ“
ווען עס אַרבעט אויף זיין ערד, אַ יידישער פויער
און פון אייגן פראַצע, ער עסט, מיט פרייד זיין ברויט.

א הויף. נפשות ווינציק, — דאָס איז רוחמה
און כ'האָב זיך פאַר דער הייליק-אַרימקייט פאַרשעמט:
פאַרוואָס איך העלף נישט מיט באַאַרבעטן דאָס ברויט,
וואָס גייט — דאָ אויף מיט קראַפט פון קידוש-השם...

יידן פון ווייטע לענדער

אויף ברוינע ראָגאַזשעס, ווי די ערד פון ווייטן תימן.
אויף ברוינע טעפיכער, געשטערנטע, ווי דער הימל אין זייער לאַנד.
זיצן זיי מיט קינדערלעך, וואָס ציען דאַרע, מאַמע-ברוסטן,
טרוקענע, ווי ס'מדבר-זאַמד.

עס ברענט די זון, ווי ס'ברענען זייערע שוואַרצע לייבער,
ווי די אויגן זייערע, מדברדיק און מזרח-היים.
געבויענע אין דרייען, זעען זיי אויס, ווי פראַגע-צייכנס,
וואָס דער באַטייט — נישט קיינער ווייסט...

וואָכן לאַנגע ציען זיי אַדורך דעם ווייטן, וויסן מדבר,
וואָכן לאַנג מיט ווייב און קינד אין וועג.
אין די היימען זייערע אין אַרען אַדער טונים
געלאָזן אלץ — מיט זיך געברענגט נאָר ס'אַרימע פאַרמעג —

זייער גלויבן פון די אבות, וואָס האָט זיך איצט צעבליט,
ווי די צעדער-בוימער, וואָס גרייכן בין הימלס ראַנד...
עס האָט אין האַרץ געברענט דער חלום, — זענען זיי גענאָנגען
צו די ברעגן פון צוגעזאָגטן משיח-לאַנד...

זיי זינגען זייערע אויסגעצויגענע געזאַנגען
און ס'קלאַפן זייערע דינע פיסלעך, ווי דאָס האַרץ, צום טאַקט, —
ס'האַט די בענקשאַפט אָנגעטון חלום פליגלען
און אַריבער וועג און שמעג און ים און טראַקט...

ס'ווערט שמיל אַרום. נאָר אַ קול פון ווייטע צייטן, דורות,
ווי אַ פליימל-ניגון ציטערט, ביטערט, יאָמערט — — —
— עס האָט די ערד געוויינט פון פרייד צו אירע קינדער
און אין שטומע הערצער, שמוס זיך איינגעקלאַמערט...

צווישן טבריה און צפת

ווי קליינע אייזעלעך, לויפן די בערגלעך אנטקעגן
אויף די וועגלעך צווישן טבריה און צפת;
דער כנרת שלאָפּט, ווי דער הימל אין דרימל,
מיט זיסלעך-פאַרהלשמע וועלן און מאַט.

אָן איינזאַמער בוים צעצווייגט און צעשאַמנט,
יוערט פון אַ ווינטל, חמסיניש געהאַלזט;
אויף זילבערנע סטרונעס פון זילבערנעם פידל,
שפּילט איצט די לאַנגווייל דעם טרויעריקסטן וואַלס.

און מיר און צעצויגן עס ציען זיך די שעה'ען,
ווי קעמלען, וואָס גייען אויף עק האַריוואַנט.
ביז עס גייט-אויף פון כנרת אַ פנים
און האַלזט דיך אַרום אזוי האַרציק און נאַנט...

דאָס פנים פון אַוונט אין שיין פון לבנה
נעמט דיך אַרום מיט זילבערנע הענט
און ס'שפּילט דער כנרת פון טרויער דעם ניגון,
פון וועלסט אַלע יידן צו מיר איצט געווענדרט...

נאכט איבער צפת

בלויער סאמעט הענגט איבער קאפ,
נאכט איז אָנגעפלוויגן.
שמערן לעשן זיך אין ווינט
און צינדן זיך אין אויגן...

אין חצר פון קלויז שווייגט אַ מקובל, — דער ארי? —
עס רעדט בלויז די לאַמפ אין איר לשון — זי ברענט
און ווערטער פון פייער צעפלאַמטע אין גלי;
צו מירון די פלאַמען זיך ציען, ווי הענט...

צעשטאַקלט אין מירון דער בוים איבער קברים
און ציטערט אין ניגון, שטיל, ווי אַ קאָפּ.
ברומט מיט דער שטיינערנער שטול אליהם
פון שטיין-באָרג, פון ווייטן אַרויף און אַראָפּ...

דערהערנס די שטיינערנע הייזלעך, וואָס דרימלען
דעם חלום פון אַלמע, פאַרלאָשענע דורות
און ברומען דעם ניגון פון לעצט־לעצטע נאכט,
וואָס גייט אויס אין פאַלן פון שמערן — מנורות...

מעפילים - ליד

פלאטערט-אום אין לופט דער וויי,
דאָס האַרץ דיינס, עפן, פיל אים!
שיפן שווימען אויפן ים —
מעפילים, מעפילים...

היימען אלטע, נאכט און טויט,
פאַרברענטע אלע גבולים —
שווימען מיר צום לעצטן ברעג
מעפילים, מעפילים...

שרייען כוואליעס אונזער שריי,
לאַנד מיינס, הער און שמיל אים!
ווי די כוואליעס, מיר אליין —
מעפילים, מעפילים...

דורך די נאכט אַ שמערן בליצט,
איך בענק שוין לאַנג און וויל אים.
שיפן שווימען אויפן ים —
מעפילים, מעפילים...

אפשר ווייסטו, ווינט, מיר זאָג
דער שמערן-בליץ, וואָס וויל ער?
בענקט ער אויך פון הימלס-ים
צו ערד, ווי מיר, מעפילים?

שנעלער, ווינט! די נאכט גייט-אויס,
מיר זינגען אונזער תהלים!
ווער נענטער ערד, גענען, דו, לאַנד —
צו אונז, צו אונז, מעפילים!

באר שבע

זיבן ברונעמס האָט באר-שבע, דער אַכטער איז דער הימל,
וואָס טרינקט מיך אָן מיט זיינע קוואַלן.
פון זיבן ברונעמס טויכט-אויף אַ טרויער,
און ווערט ביי מיר אין האַרץ פאַרפאַלן.

דורך וואַדים, דורך נאַקעטע ערדן, האָב איך מיינע פיס געטראָגן,
צו קוקן אויף זיי מיט מיינע בענקנדיקע אויגן.
און מיילער פול בענקשאַפט, ווי חמסינישע ווינטן,
האַבן מיין טרויער געוויגן...

איצט בין איך דאָ. און ס'פייפלט אַ ניגון,
פון קינדערישע יאָרן אין האַרצן געטוליעט.
דאָס באר-שבע פון תומש גייט-אויף און עס צערמלט,
ווי אַ וויג ליד, וואָס האָט מיך פאַרוויגט און פאַרלולעט...

אויף הייזלעך פון „חמרה“ כ'דערקען זיי די צייכנס,
ווי אַפּדרוקן פון פינגער.
און יידישע אויגן עס קוקן פון פענצטער —
און ס'ווערט מיר גרינגער...

די לאַנגע גאַסן, די אכסניות פון ביידע זייטן,
דען צו מיר דאָס לשון פון דורות.
אברהם אבינו זיצט פאַר דער מיר פון געצעלט
און ס'ציען אַדורך דריי אורחים-גבורים...

און איינער פון זיי — בין איך דאָס אַצינד —
איך וויל מיינע טריט איצט, די אַלטע דערקענען.
״י נאַכט פאַלט-צו האַסטיק און גיך
און די וועלט הויבט-אַן צו ברענען...״

עס גידערט אַ ניגון און נעמט מיך אַרום,
אַ טרויער, אַ טיפער פון זיבן לידיקע ברונעסס.
דער ניגון פון הומש איז ערגעץ אַוועק,
איך זוך אים און קען אים שוין מער נישט געפונען...

א ייד אין נגב

עס גליען די שאַטנס אונטער די טרום,
ווי ס'גליען די זאמדן, די שטיינער.
מיין שאַטן — ער איז אַ פארצייטישער ייד,
און איך — מיטן מדבר אליין נאָר.

דער שאַטן דערצייגט מיר פון יאָרן אָן צאָל,
פון אַלטע, פון ביבלישע זיידעס,
עס שפריצט דער חמסין, ווי אַ פליסיקער שטאַל,
פון הימלען אזוי ווי פארצייטנס.

עס ליגן די וועגלעך אין זוניקן שלאָף
פון טויזנטער יאָרן פאַרהעמערט.
אַ טרוקענע וואַדי דערצייגט מיר דעם סוף
פון דורשטיק-פאַרהלשטע עמערס...

אַ קעמל צעשרייט זיך — אַ הונגעריק קול,
אַ פרידה אים ענטפערט צעצויגן.
די וואַלקנס, ווי ווייסער געוואַשענער וואַל,
מיניען אזו בלענדן די אויגן.

איך שפאַן מיט מיין שאַטן דורכן ליידיקן זאמד,
עס ציט זיך דאָס זאמד, ווי דער הימל.
נאָר פלוצים אין לופטן, עס שווימט אָן אַ לאַנד,
ווי אַ חלום געזען אין אַ דרימל.

עס פינקלען די הייזלעך געצונדן פון גאלד
און לויכטן, ווי טויזנטער שמערן.
ווי ס'וואַלט אויפן הימל מיר עמעץ געמאַלט
אַ בילד פון די שענסטע באַגערן.

דאָס בילד פונם חלום, פון תנכישע יאָר,
אין מדברישן וואַנדער, גייט מיט מיר מיט.
און ס'ווערט פון מיין שאַטן אַ ייד אויף דער וואַך —
איך בין נישט אליין שוין. ס'איז דאָ נאָך אַ ייד!..

אפשײד

נאכט. אויפן הימל שווימט-אום די לבנה — א סערפ פון
פארזשאווערטן שטאַל,
שיף-סירענעס רעווען ווילד, ווי הונדערט וועלף געשרינג וואַלמן
אויף אַ סאַל,
אומעכאַרע הענט שטופן לאַנגזאַם די שיף אַוועק פונם זילבערנעם
ברעג,
אַוועק פונם לאַנד, ווי מיט בלוט, כ'האַב געהייליקט די ערד —
אין מיט ליים און מיט ציגל אינאיינעם, כ'האַב אין הייזער
פאַרמויערט די טעג.

די שיף גייט אָפּ... ס'האַט קיינער מיך געזעגנט און קיינער נישט
באַגלייט —
נאָר אין ירושלים אַ געסל, מיין אומעט, ווי אַ קול פון אַ
וויינענדיקער פלייט,
כלאַנרזשעט אַרום און שלאָגט זיך אָן אין טורעמדיקע ווענט,
וואָס האָבן מיך מער, ווי איינמאַל וויינען שטיל געהערט —
ווען כ'האַב צום האַרץ געטויליעט זיי, ווי מיט מיליאָן פאַר הענט...

די שיף גייט אָפּ... וועלן רוישן זייער וויינענדיקן, אומעטיקן רויש,
האַנד! ווער ווייס, אויף וואָס כ'האַב דיר, און ס'בענקען מיינס
פאַרטוישט?
דורך נאכט און בלוט געקומען כ'בין צו דיר, געפאַלן צו דיין ערד,
ווי ס'האַט אין האַרצן שטיל, געריזלט טיף דער קינדער-ניגון
פון אַמאַל,
איך האָב אים זעלטן-ווען ביי דיר געהערט...

ס'האָט נישט מיין האַרץ פאַרכאַפּט קיין טאָן פון בענקנדיקן ניגון,
און אויך ס'געזאָנג פון „אַרבעטס-פּרייד“ כ'האַב זעלמן ווען געהערט.
פאַרמיאוסט האָט מען מיר, מיין בענקנדיקן, מאַמעדיקן יידיש,
ווי מען מיאוסט זיך נאָך מיט פּראַצע אויף דער האַרטער ערד,
און מיט האַנדל-וואַנדל רויש, טוט מען זיך פאַרווינגן...

די שיף גייט אָפּ... ס'לעשן פייערלעך און צינדן זיך אויף שפיצן
פון „הדר“.
דער נעפל נעמט אַריין אין זיך די לעצטע קלאַנגען פון דער שטאָט,
עס וויינט אין מיר. און ס'וויינט מיט מיר די שיף אין יעטוועדן טראַגט,
וואָס שניידט אַריין זיך אינם ים אונטער הונגעריקן מעווען-שריי
און פאַלט אַריין מיר אינם האַרץ, וואָס איז פאַרפּולט מיט אָפּשייד
און מיט צער...

1936

טרויער ...

אויף דיינע גאסן ירושלים, וויינט מיין טרויער
צוויי טויזנט יאָר.
איך זע אים און הער אים יעדע שעה פון מיין טאָג
אין חלום אין וואָר...

אין אלע שמעט פון דער וועלט הער איך דאָס קול,
וואָס ציט זיך צו מיר.
דאָס קול פון דער טויב, פון חומש אַרויס,
געדענקסטו אין מיר ?

אין אלע יידן פון דער וועלט זוך איך מיין טרער,
צוויי טויזנט יאָר.
פון ירושליםער גאסן וויינט מיין טרויער
אין חלום און וואָר...

ותחזינה עינינו

דורך בערג פול מיט טרויער, דורך טייכן פון בלוט,
דורך לעצמע געשרייען, פארשטיקמע געוויינען —
הויכט אויף זיך צו מיר און נעמט מיך ארום
דאָס טייערע וואָרט: ותחזינו עינינו!

פון טויזנטער יאָרן, ס'אונזער געבעט
אין קשר פון טרערן, געהייליקט טוט שיינען —
אין קינדערישן לאַך, אינם זיידנס פאַרגיין
דער טייערער ניגון פון ותחזינו עינינו...

געוועקט האָט דער טאָג אונז אין זיין שטילן געזאַנג,
די שמערן געווינקען ווי אותיות צום לייענען,
און דורות מיט דורות אין וואַנדער באַגלייט —
ותחזינו עינינו...

זיי קומען די דורות, גענענען צו מיר
אין קידוש-השמען, אין טויטלעכע חנען;
און ס'פינקלען די אויגן באַהאַפטן מיט גאָט —
ותחזינה עינינו...

מיין מאמען איך זע אין לעצט-לעצטן גאַנג,
א זניקער שטראַל אויף איר פנים טוט וויינען
דורך אייביקער נאַכט צו מיר און צו דיר:
ותחזינה עינינו...

— איז מיין איינציקער געבעט צו דיר, אַ מיין גאָט!
מיין וואָרט איז צו שוואַך, כ'האַב קיין כח מער צו וויינען —
זאָג איינמאָל מיט אונז און ווערן זאָל וואָר:
ותחזינה עינינו!

דאָרף אילי, 1945

ידישער ים

זינג-אויף אין מיר, אַ אַלטער טרייסמנדיקער ניגון,
פלאַם-אויף אין מיר מיין ליד מיט העלסטן פלאַם!
עס רוישט אין מיר, ווי ס'רוישן איצט די וועלן
פון מיין יידישן ים.

ס'איז שפעט אין דער נאַכט, ביי נתניהער ברעגן
אויף מולטער-שיפלעך, עם שווימען יונגע יידן,
געקומענע צו דיר אַ לאַנד פון לענדער,
דורך טויט און נאַכט און לעצטן אַטעם — מידן...
מעפילים קומען אָן פון ווייטע, ווייטע לענדער,
גע'גנב'עט זיך דורך גרענעצן און ימים.
אויגן אָנגעצונדענע און הערצער גליען —
צו זיין ביי דיר, אַ מאַמע!

עס שרייט דער ים, ווי לייבן וואָלטן שרייען,
האַל דאָס שרייען איצט דער אַלטער לייב, יהודה'ס?
— צי האָט ער נישט דערקענט אונז, זיינע קינדער, יידן?
ער ברענט און ברומט און זיינע כוואַליעס, זידן, זידן...

— וואָס לינסטו אין דיין וויטיק, שוועסטער מינע,
שטיי-אויף, דערצייל דיין וויי אַרויס צו אַפענע ימים.
שריי-אויף צו גאַנצער וועלט דעם פיין פון קינד,
ווען סעדרער טויטן אין די גאַסן אים — די מאַמע...

געדענקסט דאָך גוט, אַ יענע נאַכט פון פיין,
אין יענעם לאַנד פון בלוטיקע פאַגראַמען,
ווען פון טייכן יידיש בלוט, איז געוואָרן ים —
ים פון יידישער פיין איז זיין אמתדיקער נאַמען...

און דו, ישראל, חבר מינער, ש ו ו י ג !
נאָר זאָלן כוואַליעס איצט דיין פּיין צעשרייען
דעם שרײַ פון אונזער פּאַלק — צו גאַנצער וועלט,
וואָס טראַגן דאַרף אויף שטערן אויסגעקריצט דעם צייכן: ק י ג !..

איבער קאַפּ עס קנוילן איצטער ווינטן זייערע כונטע פענער,
דאָס לעבן מיטן טויט, גייען איבער אונז אין אַ געוועט,
אונזער פּולטער-שיפל בויגט זיך, וויגט זיך, ציטערט,
נאָך איין רגע און עס וועט שוין זיין צו שפעט...

נאָך אַ רגע און עס וואַלט דער ים פאַרשלונגען,
נאָך אַ רגע און עס וואַלט דער ים זיך אונטער אונז פאַרמאַכט —
הייַ עס לעשן זיך די שטערן איצט איבער די קעפּ אונז,
וואַלטן מיר זיך אויסגעלאָשן, אין דער פינצטערניש פון נאַכט...

נאָר צו וואָס דען טראַכטן נאָר פון טויט אַצינדער?
מיר זענען דאָך אזוי נאַנט שוין ביי דייע ברעגן.
און געקומען זענען מיר דאָך לעבן, און נישט שטאַרבן —
העל, — שטאַרקער זאָל צעקלינגען זיך דאָס ליד פון לעבן —
ליד פון גלויבן!

מיר זינגען אויף מיט אלע אונזערע געפילן, חושים,
מיט אלעס, וואָס מיר אַרימע פאַרמאָגן.
און עס פלאַטערט אויף אַ קאַמף צווישן ים און ניגון —
הייַ צווישן נאַכט און דעם נייעם טאָג, וואָס הויכט פאַר אונז אַן טאָגן.

נאָר פּלוצים ווערט דער ים ווי איינגעשוויגן,
ווי אַ קינד, וואָס האָט שוין אויסגעוויינט זיך —
און עס האַרבן ים און הימל צו זיך צו אונזער ניגון,
וואָס מיר זינגען אויף צו דיר, אַ לאַנד, ירושלים!

הללויה! עם זינגט מיט אונז דאָס גאַנצע פּאָלק,
הללויה! מזרח, מערב, דרום, צפון.
דורך דעם חושך פון דער שוואַרצסטער נאַכט,
אויפגעשיינט האָט אונזער אַלטער שטערן — האָפּן!

**

זינג-אויף אין מיר, אַ אַלטער, טרייסטנדיקער ניגון,
פלאַם-אויף אין מיר, מיין ליד, מיט העלסטן פלאַם.
עס רוישט אין מיר, ווי ס'רוישן איצט די וועלן,
פון מיין יידישן ים.

זניקער פרימאָרגן. בשמים'דיקע ווינמלעך גלעטן
דאָס פנים מיר און קושן מיינע אויגן.
ביים ברעג פון ים, אויף תל-אביבער זאַמדן
ליג איך אויסגעצויגן.

איבער קאָפּ — אַ הימל בלוי, ווי בלויע אויגן,
פון שמייכלענדיקע קינדער.
איך האָרד מיך איין אין ניגון פון די וועלן,
זון מיין געמיט, עס פליט, פאַר אַ פויגל — גרינגער.

ווייסע וועלן לאָזן אין געיעג זיך און זיי שפּרינגען,
לאַכן הויך און שטיפּן, ווי ס'וואַלטן קינדער פלאַפלען.
אין מיינע טיפענישן, האָט זיך ווער דערזינגען,
אין מיינע טיפענישן, האָט ווער אָנגעהויבן צאָפלען...

ווייסע וועלן הויבן זיך, ווי ווייסע פענער
און מישן זיך אין פארבן-מיש, מיט בלויע הימלען.
און ס'ווערט די וועלט אַ שפּיל פון ווייס און בלוי,
ווייס און בלוי — ווי דאָס פנים פון מיין יידישער מדינה...

פון ווייסע וועלן שווימען לייכט אַרויס פיל בלויע שיפן.
זיי קומען-אַן. איך הער, ווי ס'פלאַמערן די פּאָן-געווענדער.
מיינע ברידער דורך יאַרטוויזנטער פון פיינען,
קומען צוריק צום לאַנד פון לענדער...

ביזע זיי איצט. אָט גייען זיי מיט שטאַלצע טריט די בריונים,
ב'דערקען זיי: שמעון בר-גיורא און יוחנן פון גוש-חלב —
זייערע שקלאפן-קייטן, האָט די צייט צעשמאָלצן,
זוי די לענדער, וואָס האָבן זיי געוואָלט פאַרשקלאַפן...

**

עס פלאַמערן די זעגלען פון מיין יונגן חלום,
איך האָרן זיך איין אין ניגון פון די ימים,
און ס'פלאַמערט אויף אין האַרצן מיר די בענקשאַפט
צו בלייבן שוין מיט דיר, אויף תמיד, מאַמע!..

ליין וועלט

מיין קינד

א.

זוי ווילדע וועלף עם רייסן זיך פרימאָרגנדיקע ווינטן
פון די בערג אַראָפּ און שרייען.
מיין פרוי, אין לעצטער שעה, מיט קינד אין מומער-לייב,
אין חבלי-לידה ווייען,
מיט שטילן צימער, ווי צו דער עקידה,
אין שפיטאַל אַרײַן, מיר גייען.

עס שלאָפן נאָך און חלומען די הייזלעך פון קאזאכסטאַנער דאָרף
אַ זומערדיקן שלאָף אַ זיסלעך-מידן.
די כוואַלעס פונם טייך אילג, זיי שפּרינגען אין דער הויך,
צעגלימע צישן, רוישן, זידן.
מיט לעצטע טריט פון נאַכט, מיר שפּאַנען שטיל אַלײַן —
צוויי פאַרטרײבענע, צוויי פרעמדע יידן.
עס וויקלען זיך די וואַלקנס פון די בערג אַרויס,
זוי טרויעריקע, ווי גרויע פּאַנען.
זוי פנימער, וואָס קומען פון מיין ווייטער היים
און פּאָדערן, מאַנען:
ברענג אונז אויף, באַשאַף, גיב לעבן אונז אויפּסניי
— אַ נייער ייד, פאַר זעקס מיליאָנען.

די נאַכט גייט אויס, עם צינדן זיך די ברעגן פונם טייך
און ס'ברענט דער האַרײַזאַנט.
עס שרייען ווינטן, ווי ווילדע, ביזע וועלף —
איך האָב אין זיי דערקאַנט
דאָס קול פון מיינע כרידער, דורך פייער און דורך אַיט,
דאָס גייט צו מיר, ווערט נענטער, נאָענט...

וואָס גייט צו מיר מיט מיילן-טריט און איז שוין דאָ
אין רוישן פונם טייך, פון ווינט,
אין יעדן טראָפן טאָג, אין יעדן זונען-שטראַל,
וואָס פון די הימלען רינט.
...מיט נייַעס טאָג, פאר אונזער אַרעם פּאָלק,
קומסטו אויף דער וועלט, מיין קינד.

ב

כ'האַב נישט געפרעגט ביי דיר צי ווילסט,
נאָר כ'האַב אַליין דיך איינגעשפּאַנט,
אז טראָגן זאָלסט מיט אונזער גאַנצן פּאָלק,
די לאַסט פון זיין אַ ייד,
— אַ נע-זנדער שלעפּער, אָן אַ לאַנד.

דו שלאָפסט און הערסט נישט ווי עס רוישט
אין דיין טאַטן ס'בלוט, ווי ס'וואַלט אַ ווינט
אַרומגעגאַנגען אין זיין אינגעווייד און ס'וויינט,
אין אים, ווי אין אַ רעגן-טאָג עס וויינט די וועלט
אויף דיר, מיין קינד.

דו שלאָפסט דעם שלאָף פון ערשטע רגעס רן,
אויף דיין פנימל אַ בלאַסער שמייכל רוט.
און ווייסט נישט, אז בעסער איז פאר דיר דעם הונט,
דעם עלענטן, וואָס לויפט אַרום אין גאַס,
אז עלנטער איז פאר אים אַ ייד.

דו שלאָפסט. איך וויג דיין וויגעלע, ווי כ'וואָלט
געווינט דרך אין אַ גאַלדענער וואָג,
און ווייסט נישט, אז אַ טויטע איז די גאַלדענע וויג,
אז אין פייער איז פאַרברענט דיין באַבע און איר ליד,
און כ'האַב קיין וואָרט נישט פאַר אונזער גרויסער קלאַג.

דו שלאָפסט דעם שלאָף, וואָס ברענגט דאָס לעבן דיר אויף וואָר,
און איך בין וואָך און זע אין לעבן מיינעם איצט דעם טויט,
וואָס גייט צו מיר פון אונזער היים און ווינט,
וואָס הויבט זיך פון די בערג און קומט צו מיר
און לייגט זיך אויס ביים וויגל דיינס, מיין קינד.

איז אפשר בעסער גאָר, וואָס דו שלאָפסט מיין קינד;
וואָלט אפשר בעסער זיין, ווען דו וואָלסט דמיון זיין, סוד?
גאָר ס'רוישט דער ווינט און כ'הער מיין מאַמעס לעצטן שריי,
מיין מאַמעס לעצטן זיפין, איר לעצטן אויגן-בליץ
געווענדעט צו גאָט.

עס רוישט דער ווינט און כ'הער אין יערן שאַרף
די טריט, וואָס קומען אָן — משיחם ערשטע טריט.
און כ'וויג דרך אין זיין שאַמן איין — אַ גרויער שטאַרף —
זיי שמיל מיין קינד, נישט וויין, מיין קליינער — גרויסער ייד —
מיין לעבעדיק ליד!

יעדער מענש האט אין הימל זיין שמערן

יעדער מענטש האָט אין הימל זיין שמערן,
איך האָב אים שוין נישט —
מיין שמערן פון הימלען, וויינט איצט אין מיר,
ביי דיין מיר.
שמרענגעלעך טרערן, ווי שמרענגעלעך טוי,
טריפן די אויגן פון מיר.

האַסט זיך מיר געפנט, ווי אַ זיידענער פעכער,
געווינמלט די וועלט מיר אין פנים;
איצט ליגט מיין וועלט, ווי מיין שמערן און וויינט,
ביי דיין שוועל,
ביי דיין מיר, —
און קען נישט אַריינגיין צו דיר...

יאַמערט מיין האַרץ, ווי דאָס האַרץ פונם ים,
געפאַנגען אַריין אין אַ מושל
און ס'וואַגלט מיין ליד — אַ פאַרבלאַנדזשעטער אַלכאַטראַס,
אויף ימים אַרום.
איך האָב מיינע שיפן מיט אייגענע הענט
דערטרונקען אין תהום.

איז טרויעריק מיין לעבן מיט אומעט פאַרפולט,
און ס'וואַנדערט מיין שמערן אין אומעט אַרום
און קאָן נישט געפונען קיין שטראַל פון דיין שיין
פון די ליכטיקע וועגן צו דיר.
און ס'וויינען מיט טרויער אַלע טירן פון דער וועלט,
ווי ס'וויינט מיט צער דיין מיר...

תפילה

לאז מיך זיין אזוי פראַסט, ווי אַ ביסעלע ערד,
וואָס ברענגט פון זיין טראַכט אַ גרעזל אַרויס
און זאַל ווערן גענערט,
באוויקט, באַנערט,
ווי אַ שמרענגעלע רעגן פון טוואיקער שוים...

לאז מיך זיין אזוי פראַסט, ווי אַ זניקער שטראַל,
וואָס מענצלט אויף אַ מענש, אויף אַ בלום און אויף מיסט —
און שטייגן און פאלן
און ווערן פארפאלן,
ווי קינדישע ליפן צו מאַמישע בריסט...

אזוי זאַל זיין מיין ליד, ווי ברויט און ווי זאַלץ,
זיין נאָענט פאר יעדן, מען זאַל עס פארשטיין.
זאַל דאָס זיין מיין לוי, זאַל דאָס זיין מיין אַלץ,
איידער עס האָט דער טויט מיך געהאַלט —
צום פאַרגיין...

ליידיקע שטובן ...

דאָס געוויין פון ליידיקע שטובן — פארלאָזטע,
איז אַרײַן צו מיר.
אַונט האָט געטונקלט זיך אויף בלויער ברעם
פון פענסטער־רעם
און כ'בין אליין געווען.

דאָס געוויין פון ליידיקע שטובן — פארלאָזטע,
איז אַרויך דורך מיר.
און כ'בין געשטאַנען, — איך אליין אַקעגן מיר
און האָב געוואַרט, געוואַרט ס'זאָל עפּנען זיך די מיר,
איך וועלכער כ'זאָל אַרײַן,
אַרײַן צו זיך אליין.

און דערווײלע האָבן צווישן זיך די ווענט גערעדט —
איך האָב זיי נישט פאַרשטאַנען
ווי כ'האָב נישט פאַרשטאַנען מיין אייגן האַרצס געבעט —
די שטילע ווייסע לאַנען,
וואָס האָבן אויסגעצויגן ווייכע, ווייסע העלזער
צו מײנע הענט —
און געבעטן :
ש ע כ מ ...

איין - ים

טויזנט טשעלאַס, שפּילט מיר לידער!
ס'איז מיין האַרץ מיט בלענד צעפלאַמט.
זשמה מיינע, קני אנדער,
בוק זיך פאר דעם ווייסן ים!

ווערטער מיינע, שטומט די אָטעמס,
הערט ווי ס'שווייגט די שטילקייט, שאַ!
— כ'בין איצט קינד פון זון און שאַטן,
כ'קען בלויז שטאַמלען: מאַמע, מאַ!

כ'בין איצט קינד פון ערד און הימל,
מיין ערשמע רגע איז איצט דאָ.
מיין ערשמע שעה דערוואַכט פון דרימל
אין פאַרבן שפּיל פון בלענד און בלאָ.

ווייסע לידער

מיין טייערן חבר ד"ר ב. אייסוראָוויטש

1

בערג! פנימער פון דורות, קומט צו מיר אַרויס,
ווי אַן אָפן טויער, בין איך פאר אייך איצט אָפן.
מיין ערשמע שעה,
איך האָב זי דאָ,
זי האָט געוועקט זיך פונם שלאָפן.

אַט הייבט זיך אויף צו מיר אַ קאַפּ,
ער בליקט צו מיר מיט זיינע אויגן
און ס'הענגען זיינע הענט אַראָפּ,
ווי ווייסער בלענד, וואָס האָט אים איבערגעצויגן.

ער גייט צו מיר, איך גיי צו אים —
מיר מרונקען אויס דעם וויין פון זונען.
און פרייען זיך די גרויסע פרייד:
מיר האָבן זיך אויפסניי געפונען...

אין ווייסן טאָל האָט גענוססט דער טאָג,
 מיט אַ בלענדיקן טויט.
 שוואַרצע פייגל האָבן אים צעטרעגן
 און צעשפרייט.

האָבן ביימער אַראָפּגעלאָזט די הענט
 און בערג — די קעפּ.
 בלויז די לבנה האָט אומעטיק געברענט,
 ווי אַ פנים אַרויס פון קרעפּ.

כ'בין שטום געווען, ווי די בערג אַרום
 נאָר אין האַרץ האָט געברויזט.
 ווי אַ טויזנט יאָרנדיקער אַלמער בוים,
 וואָלט זיך דאָרט צערוישט.

אין ווייסן טאָל האָט גענוססט דער טאָג
 און אין מיר — די טאָגיקע פרייד.
 כ'וואָלט אוועקגעגעבן אַ סך, וואָס כ'פאַרמאָג,
 צו שטאַרבן מיט אַזאַ סין טויט!

שא! די שטילקייט איז מתפלל
 צו מיר א ווייסע תפילה.
 פאל איך אויפן פנים און קוש
 די שנייעלעך, די שטילע.

נאָר ווי איך ליג אזוי און הער
 פון שניי די שטילע תפילה;
 שאלט א קול פון בערג אראָפּ :
 וואָס וויל ער דאָ, וואָס וויל ער דאָ?

וואָס רויכט ער מיר מיין רו דער מענטש?
 מיין רו פון לאַנגע דורות.
 אויף שפיצן בערג גייט = אויס דער מאָג
 אין זילבערנע מנורות.

די נאכט פליט־אָן אויף שוואַרצע אַדלער
 און פאלט אריין אין מיינע אויגן.
 און כ'ווער אליין א טייל פון בערג,
 וואָס האָבן זיך מיט נאכט באַצויגן...

אויף די בערג איז היינט אן אַדלער געריטן,
 ווייס איז רי וועלט און איך בין אינמיטן.
 שפילט זיך די זון מיט זיין מאַנטל פון בלענד
 און סיזיען דערפרייטע די וועלדער די הענט
 און שפילן אַ פריילעכס, און זינגען אַ ליד —
 דאָס ליד פון באַפרייטן געמיט.

הויב איך מיין קאַפּ צו די שפיצן אַרויף:
 — אַט דאָ איז דער אָנהויב און דאָ איז דער סוף
 פון דער וועלט!
 און ס'שמראַלט אויף מיין האַרץ מיט אַ זוניקן שייַן

און ס'נעמט מיך דער ריטער אין זיין מאַנטל אַריין
 פון דער וועלט.

אויפן וועג צום מאָן-בלאן

דאס ליד פון שוואנגערע פרויען

עפן מיר!

די טירן פון דער וועלט זענען צו —
און פון כיינע אינגעוויידן, קלאפט דאָס נפּשל אַרויס:
עפן!

ציטערט-אויף מיין בלוט אין מיר,
פלאַטערט-אויף מיין טרער אין מיר,
איך: אליין — דער שלאָם, אליין — די טיר.

קלאַפט דאָס נפּשל אין מיר פון וועלט
און אויפן קעפל אים אַ פּלעמל העלט:
הוד, יסוד און חן.

ווערן ליכטיק אלע טירן, ווערן העל;
מענצלט ס'נפּשל און קלאַפט צום טאַגן
און די טרער נאָך מערער גלאַנצט —
ציטערט-אויף דאָס בלוט אין מיר,
פלאַטערט-אויף די טרער אין מיר
און קלאַפן מיט מיט מיר,

אליין — דער שלאָם, אליין — די טיר.
דאָס ליד פון נפּשל, וואָס קלאַפט אין מיר פון וועלט:
עפן, עפן, עפן מיר!

שלאפנדיה קינד

אביבה'ן

אין באגינענדיקן היימלעכן אַטעמען פון צימער,
וואָס האָט אַ גאַנצע נאַכט געוואַרט אויף עמיצנס אַן אָפן אויג,
האָב איך דערקענט אין דיינע ברעמען אַראָפּגעהאַנגענע,
ווי פלוימען, וואָס הענגען שוין די לעצטע איבערייפטע טעג
און ס'בענק דער טל פון זיי אַראָפּ און בענקט אַ מענטשן-ליפּ —
דיך, מיין קינד!

אין שפעטנאַכטיקן, מירן, שלאָפּוויילנדיקן צימער,
וואָס איז פאַרפולט מיט מיינע אָנגעשטייפטע הענט פון אַרבעט
אויסגעצויגענע צו שילדן, וואָס וואַרטן מיינס אַ גלעט,
האָב איך דערפילט, ווי ס'איז יומטובדיק געוואָרן מיין געמיט,
ווי ס'איז יומטובדיק און קאַפּ-אַרויף געהויבן איצט מיין ליד —
דיך, מיין שלאָפּנדיק קינד, דו קינד פון מיר!

די תפילה פון א קליינווקסיק מיידל

די צוויי און צוואנציק יאָר, וואָס עפענען די מיילער און די אויגן
מיט אַ שטיל געוויין און מיט אַ טענה
צו מיר —

שיק איך צוריק צו דיר
מיין גאָט!

כ'האָב נישט באַרירט מיט פינגערלעך פון פרייד זיי,
כ'האָב נישט געלאָזט די פייערלעך פון לוסט זיי שפּילן;
בעסן זיי און וויינען זיי און ווילן
איך זאָל זיי געבן
זייער נישט־דערלעבטן לעבן.

עס רייפן איצט אויף אַלע שויבן פּרילינגדיקע שמיכלען
און לאַכן הנעוודיק אַראָפּ צו מויערן און צו שטיינער,
וואָס ציען פּרילינגדיק די אַקסל הויך און העכער.
בין איך ערגער דען פון דעכער,
וואָס וואַקסן הויך אַרויף צו הימלען?

אַ שמעטערלינג לעבט איין טאָג נאָר, און לעבט זיך אויס זיין לעבן,
אַ גרעזל זינגט זיין זמר אויס אינגאַנצן.
מיינע צוויי און צוואנציק יאָריקע גלידער, ווילן טאַנצן, טאַנצן
און קענען נישט. אין בעסטן בלי, אין מיטן,
האַסטו זיי, ווי צווייגן אַפּגעבראַכן, אַפּגעשניטן...

אַ בוים לעבט הונדערט יאָר און וואַקסט אַרויף נאָך העכער, העכער,
מיינע צוויי און צוואנציק יאָר, ווי אַ שטילער זיידנפעכער,
שפּרייט איך אויס פאַר דיר:
צעבלי זיי,
צעגלי זיי,
אַדער נעם צו פון מיר!..

צו בעטהאווען

ברענען די ליכטער פון טויזנטער דורות. ווער האָט זיי געצונדן?
דרייט זיך דאָס שפינראָד. עם דרייט זיך אַליין?
דער וויין ברענט אין בלוט, ווערט בלוט אויך דער וויין
און היילט, ווי די זון, אויף קראַנקע, צעלעכערטע לונגען.

האַסט געקלאַפט מיט שאַרפע הענט אויפן קאַפּ פון דומם,
האַסט געהערט סיגעוויין פון אייביקער נאַכט פון זיינע טיפּן.
דער האַר קען נישט זיין וועלט דערשאַפן ביזן סוף פון אַלע סופּן;
ער וואַרט, דו זאָלסט דעם דומם מיט דיינע טענער וועקן, רופן...

האַסט אַרויסגעשלעפט די ווינטן פון זייערע טונקלדיקסטע היילן,
איצט ליגן זיי ביי דיינע פיס און וואַרטן, וואָס וועסט זאָגן.
שווער פאַרויגלט מיטן שווייגן זענען זייערע מיילער —
קענען זיי נישט שרייען, נישט וויינען און נישט קלאַנגן...

ליגן זיי צענויפגענוילט, ווי וואַלקס, וואָס הענגען
אין לופּטן. איידער-נאָך זיי גייען טרינקען פון די ימים.
ביז דו עפנסט-אויף די אויגן און פון דיינע פינגער
צעשיטן זיך, ווי צינדנדיקע שטערן — דיינע גאַמען.

האַסט געצויגן דיינע טענער פונעם ווילדסטן עבר,
אויסגעריסן זיי מיט וואַרצל פונעם אורוואַלדס-שטאַמען!
איז דיין יעדער טאָן — אַ טאַטע און אַ מאַמע,
וואָס געבירן זייערע קינדער, מיט די קדמון-פלאַמען...

צעקלינגען כ'וויל דעם טעלער מיט זילבערנע גלעקער — לבנה,
צעהילכן כ'וואַלט וועלן די מעשענע פויק — די זון דאָרט.
און שווימען דורך ימים פון בענקשאַפט, צו דיין זינגענדיקן באַרטן
אַ, נאָדיר דאָס האַרץ — מיינס און נעם עם — מיין קליינע מתנה.
ב ע ט ה א ו ו ע ן !

קנאספן

1

פון ווייסע בערג הויבט זיך אויף דיין קול
און ציט זיך אויף מיט שמערן אין אַ שניר
דיין קול פון ליבע אויסגעצערטלט מײַף אין דיר,
דערהערנס מיינע ווענט, מײַן שויב, מײַן מיר —
דיין קול פון ווייסע בערג, וואָס הויבט זיך אויף צו מיר.

2

עס האָבן בויער אָנגעמאַן זיך ווייסע קיטלען
און דאווענען בלחש זייער לויב־געזאַנג
שפיצט אַ העזל אויף די אויערן אין מיטן גאַנג,
און אַ וועווריקל פאַרגעסט זיך פון אַ ווערעמל־פאַנג —
פון דינע וועגן זינגט זיך תפילהדיק און באַנג.

3

מיט האַרבסט אין אויגן, ביסטו איינגעשלאַסן
און עפנטט זיך מיט קלאַרן, ווייסן שניי.
די וועלט פאַר דיר, מיט האַרבסט זי איז פאַרביי,
מיט דיר, זי הויבט זיך אָן, פורעמט זיך אויפסניי —
פון מיר און דיר און א ים — זי איז שוין פריי...

4

זי איז שוין פריי! מיט מזל און מיט ברכה!
מיט ווייסן שניי, גיב אָפּ צו גאָט אַ לויב;
עס וואַרקעט אין מײַן האַרץ די ליבע ווי אַ טויב:
— פאַרטרייב דעם צער פון דיר, ווי ס'טרייבט דער ווינט דעם
שטויב —
מיט ווייסן שניי, גיב אָפּ צו גאָט אַ לויב, און גלויב!

א לױבע = לױד

פֿאהן

קום אַנטקעגן מיר מיין בענקען און ווער מיר גרינגער,
פונם קלענסטן ווינטל, פונם לייכסטן רויכל.
איך צי מיך אויס צו דיר אויפן הלומס שפיצן־פינגער
פון די טיפסטע טיפן, ביז די העכסטע הויכן...

דו עפנסט זיך מיר אויף, ווי בלעטער פון אַן אַלטן תומש,
אין ציטערדיקן ניגון פון מיינע קינדער־יאָרן.
איך זע די וועלט מיט אויגן פאַרכטיקע און פרומע,
איך זע די וועלט אין ערשטע שעה פון איר געבוירן.

עס ציען זיך די טייכן און די ימים,
עס הויבן וועלדער אויף די קרוינען, זוניקע, צעבליטע.
— איך בין אדם, — ס'ערשטע קינד פון ערד — דו די יונגסטע
מאַמע,
און בענק צו דיר, אַ חוה מיין, פון דעמלט־אַן ביז איצטער...

ווען דו ווערסט טרויעריק

ווען דו ווערסט טרויעריק, מיין קינד,
פון אומעט די אויגן פארבענקט,
ווער איך ווי א רעגנדיקער טאָג.
און דאָס איינציקע שטרענגעלע פרייד, וואָס הענגט
אויף מיין איינציקן בוים, וואָס כ'פארמאָג —
ווערט צעפליקט פונם ווינט.

ווען דו ווערסט טרויעריק מיין קינד
און ס'שווייגן די ליפן דייע פארשטיינט —
ווער איך, ווי א טאָג פון פידל אַרויס,
וואָס באַוויינט זיך אליין —
און גיי אויס,
ווי א בלייכער וואַלקן אינם ווינט...

בין - השמשות

ווינמעלע, האלט-איין דעם אַטעם,
זיי שמיל!

ס'איז איצט יציאת-נשמה,
ס'הויכט-אויס די זון איר לעצמן אַטעם
און ס'וואַסערל זידט און קאַכט,
באלד וועט זיך די זון דאַרפן טובלען
און קומען ריין פארן כּסא = הכבוד...

ווינמעלע! האלט דיך איין — זיי שמיל,
נישט פלעסקע וואסערל, ס'זאַל זיך פאליען.
זאַל ריינער זיין דאָס קול פון מלאכים,
וואָס זינגען אָונט-תפילות..

ווינמעלע, זיי שמיל
כ'וועל אויך מיין הארץ איינהאלטן,
ס'זאַל נישט קלאפן —
נישט שמערן די הייליקע שטילקייט,
כדי גרעסער זאַל זיין דער טרויער,
בעת יציאת-נשמה,
ווען עס שטאַרכט-אַפ אַ מאַנג...

1920

מלכתא שבת

מיון טייערן יוגנט-חבר דאס דיכטער י. ה. דאדאָשיצקי.

טוליע צו ס'קעפעלע, קינד מיינס און הער,
הער ווי עס דאוונט בלחש די טרער
פון דער מלכתא שבת.
די הענטעלעך גיב, די אויגן מאך צו,
עס שוועכט באלד צוריק אין איר פאלאץ פון רו
די מלכתא שבת.

אמאָל, שוין פון יאָרן, פון צייטן נאָר לאַנג,
ווען וועלט איז געוועזן אַ הייליק געזאַנג
געלייטערט און ריין.
איז אייביק געוועזן נאָר שבת אויף דער וועלט
פון יעדערן ווינקל, געשיינט האָט, געהעלט
מיט שכינה און חן...

מיט שכינה און חן, מיט ליבע און נאָד,
און ווי נאָר מען קערט זיך, מען ווענדט זיך — איז נאָט —
געלויבט זאָל ער זיין!
אמאָל, אוי אמאָל, פאַרנעם קינד און הער:
די מלכתא שבת ווישט זיך אַ טרער
פאַרגייט אין געוויין...

טוילע-צו ס'קעפעלע קינד מיינע, און שוויג.
די ווידענע קליידער, פארטוישט זי אויף צייג —
די מלכתא שבת.
גענמער זיך פעסטער קינד צו מיר צו,
עס וויל נישט אריין אין איר פאלאץ פון רו
די מלכתא שבת...

זי וויל נישט ארועק. ס'איז איר ווויל דאָ און גוט,
מיט דיר און מיט מיר — אַ הייליקייט רוט
פון די מלכתא שבת.
זיי הייליק און שמיל, ווי ס'איז דאָס געמיט,
ווען וועלט איז אינגאנצן ס'געצונדענע ליד
פון דער מלכתא שבת...

זונפארנאנג אויפן ים

שיפעלעך, שיפעלעך פון גאָלד,
איך וואָלט אין אייך פאָרן איצט געוואָלט,
זיך ווייגן, זיך ווייגן אזוי,
ווי ס'ווינט אויף אַ זאָנג זיך דער טוי.
שיפעלעך, נעמט מיך אַריין:
וועלט — אזוי גרויס, איך — אזוי קליין...

ס'וועט זיין

ס'וועט זיין
יאוש און בטחון וועלן זיך ראנגלען
און זיך שטארקן איינער איבערן אנדערן
ביי מיר אין הארץ —
וועל איך אין אַנמאַכט זאָגן אזוי:
גרויסער, גרויסער גאַט!
דו, וואָס שפּייזט א יעדער פייגעלע,
דו, וואָס באַפּרוכבערסט א יעדער גרעזעלע,
דו, וואָס גיסט כח דעם מוילווורף
צו טראָגן אויף זיך בלדערהיים
די משא פון דער ערד
גלויבנדיק דיר,
אז ער וועט די ליכטיקייט דערזען — —

פארוואָס, פארלאַסטו מיך,
ווען איך וויל אין דיינע וועגן גיין?

1920

צום אלטן ברחן

א, ברחן הארציקער, ערשמער יידישער פאָעט,
דיין צער דרינגט מיר אין מיר אַרײַן. דאָס קול פון יעדער טרער
הער איך אין מיין בלוט, עס פאלעט דאָרטן שווער.
א, נעגונדער מלאך-זינגער, גיב אַ שמילן גלעט.

איך וואָלט געגאנגען איצטער אין אַ ציל-געוועט,
ס'זאל עמיץ טרעפן, זאָגן דיר דיין האַרץ-באָגער.
גיי פּרעג, צי וואָלט עמיץ אָפגעגעבן פאַר דיר אַ טרער,
צי אַ שמייכל, ווען דיין אייגן האַרץ, אַ שמייכל נאַרט און בעט...

א, גיב די הענט און טוליע פעסטער, ברודער פון איין שטאַם.
אַראָפגעוואָרפענע פון הימלען מיר, צעשפּרייט אין וועלט.
ס'איז פינצטער אונזער פלאַך, נאָר אין טיפּער-טיפּעניש העלט.

זינג לוסטיק, ברודער! פריי זיך מיט דיין לייד און פיין.
עס טון אַלע מענטשן שמיל נאָך אונז אין רייע גיין,
ווי ס'מוזן אַלע טייכן לויפן צו דעם האַרץ פון ים...

96

קראנהען = שוועסטער

א

זיי שלייכן זיך אריין ביינאכט אויף שפיצן נעגל,
אין ווינקלדיקע צימערן, וואו מױט צוקאָפּנס שמיים.
ביי קראַנקע, ביי געווינעדינס, ווען לעצטע שעה איז אָנגעגרייט,
ווען לעבנס־שיף האָט אָפּגעלאָזט שוין אַלע אירע זעגל.

מיט ווייסע הענט, ווי ווייסע מיטמוכער אויף מיטן אויסגעשפּרייט,
ווישן זיי דעם שוויים אַראָפּ פון פּנימער, פון אויגן.
און עפּנט־ווער צום לעצטן מאָל זיין אויג: אים דוכט, אז אָנגעפּלויגן
פון די הימלען איז זי, און געברענגט די מרייסט, די פּרייד...

זיי שלייכן זיך אריין ביינאכט אין טונקעלע שעהען,
און בליקן שטיל און זיפצן פרום אויף מענטשנס ווי און צער,
וואָס וויינט־אַראָפּ פון בעטגעוואַנט, פון בלייכע הענט.

און ווען דער ערשטער מאַרגנשטראַל הויכט אָן צו גראָען —
עס קומט דער מאַג, אַוועק איז די נאַכט — די צייט פון מױט
געפּאַר;
א לעצטן בליק אויף פּנימער — און שלייכן זיך ארויס ביי ווענט...

בייטאָג, ווען ס'לעבן לאַכט אַראָפּ פון יעדן יונגן מענטש,
 שלאָפן זיי אין בוידעמדיקע שטיבער, וואו ס'נעסטיקט זיך די גויט.
 אַריבער זיי — דער גוטער בליק פון מאַמעס פנימער פאַרגרויט —
 אַריבער זיי — דאָס גוטע וואָרט, וואָס לויכט פאַר אַלין און
 בענטשט.

בייטאָג, ווען ס'קוישט די זון און נעמט אַרום מיט פרייד,
 קורטשען זיי אין בעמגעוואַנט זיך פעסטער, פעסטער איין...
 און ציען-אויס אין חלום, טוליען אייגן קינדס געוויין,
 וואָס איז אַ חלום בלויז, מיט אייגעלעך צעכלויט...

זיי חלומען בייטאָג דעם מיידל-חלום פון די נעכט
 און טוליען אים אויף פרעמדע קינדערלעך — אין נעכט אויף וואָר,
 און פרייען זיך מיט פרעמדן גליק, ווי מיט אייגענעם וויי און פייך.

און ווען ביי אַלטער מאַמען עפנט זיך אַ וואונד און ליפן מורמלען:
 שלעכט.

שוין צייט, מיין קינד, שוין צייט, אַ שאַד די גוטע מיידל-יאָר —
 שווייגן זיי, ווי ס'שווייגן פנימער אין רגעס פון פאַרגיין...

ביטור

און וואָס קען העלפן, מענטש דיר דיינע טרערן,
קענסט דאָך סיי-ווי-סיי נישט מאַכן דיר פון זיי קיין ים;
און אז אפילו, סוואַלם שוין יאָ פון זיי אַ ים געוואָרן,
צי וועסטו קענען דען אַריבערשווימען אָט דעם ים?

צו וואָס דען נישטערן און זוכן און זיך גריבלען
צו דערגיין פון וועלט, פון נאָט, דעם סוד, דעם פלאַם.
אז אפילו וואַלסט שוין יאָ דערגאַנגען אָט די אַלע סודות,
צי וואַלסטו דען אליין געוואָרן אָט דער פלאַם?..

קאמונארן-וואנט

דאָס פּאָלק — אַ טײַך, וואָס לױפט אַרױבער ברעגן,
עס האָט מיט קראַפט פאַרפּלײצט שױן גאַנץ פּאַרױ.
און טרױט ווי מײנע, שטאַלץ מיט כּונט אויף וועגן —
אַ קוק די אויגן אָן — וועסט מער נישט פרעגן,
עס שפּאַנט אײן גוף — מיליאָנען פּנימדיקער רױ!

עס זײַנט דער ווײַנט מיט פּרילינגדיקע מענער,
נאָר ס'זײַנגען הערצער שענער נאָך דאָס ליר.
און ס'זײַנט דער הימל מיט, ס'זײַנט מיט די סענע,
און ס'זײַנגען מיט די פּלאַמיק-רױטע פענער,
וואָס האָבן אײבער קעפּ, ווי רױזן, רױט צעכלײט.

און פּלוצים — שאַ! די וואַנט פּון קאָמונאַרן,
ס'ווערט שטיל ס'געזאַנג, עס שװײַגט מיליאָנען מוט.
נאָר ס'פּלאַסט אין אויגן אויף באַגער — אַ פּײַערדיקע רוט,
און הערצער קלאַפּן שטאַרקער, שנעלער לױפט דאָס בלוט,
וואָס צײַט דורך דורות זײַך צו וואַנט פּון קאָמונאַרן.

און ס'הױבן זײַך אין לופּטן אויף די יונגע פּױסטן.
מיליאָנען-רױז עס האָט געוואַנט, געוואַלט.
און אײבער פּאָלק — אַ טײַך, אַ שטורעמדיק-צעברױזטן
עס פּלײצט די זון מיט פּרילינגדיקן נאַלד:
רעוואַלט!

פון דער פאעמע : לאדוש

ווי אַ חיה — אומגעהויער,
געפאנגען אין אַ שטיין.
לויף איך מיט מיין טרויער,
קריץ די ציין און שוויין.

ס'איז דער וויי נאָך גרעסער,
פארן גרעסטן ליד.
און שארפער פארן מעסער,
איז אין האַרץ דער שניט.

ס'שלעפן מיינע פיס מיך,
דורכן געמאָ גיין.
אַ הויז — אַ טויטן-תפיסה, —
לאַגעוויצקע 9.

פון דאָ מיין ליבער מאַמען,
מען שלעפט צום לעצטן נאַנן.
צוויי פינטלעך זונען-פלאַמען,
אין אירע אויגן צאַנקס.

זי בליקט צו מיר אַ לעצטן מאָל
און נאָכדעם — זי פאַרשווינדט.
מיט לעצטער טרער באַנעצט זי,
דעם קאַפּ פון שוועסטערס קינד.

אין קאלטער שטוב אין ווינקל,
דאָרט ליגט מיין שוועסטער — טויט,
דער לעצטער זונשיין פינקלט,
אויף אבלדיקער הויט — — —

איבער טויזנט מיילן,
דאָס אלעס כ'האָב געזען.
מיין טריישאָפט, כ'קען נישט מיילן,
כ'בין דאָ, כ'בין דאָ געווען...

— מיט מינע לאָדזשער יידן,
איך שפּאַן דעם לעצטן וועג.
— מיט זעלבן גורל שמידן,
איך וועל אויך מינע טעג...

אין נעכט, אילי, דער טיך האָט,
געשריגן זייער שריי.
אין קוימענס זיך גערייכערט,
האָב איך זיך דאָן מיט זיי...

אין קאָזאָכסטאַנער ווינטן,
איך האָב דעם וויי דערקענט.
און שנעלער פאַר די אינדן,
מיט פיס פון פייז פאַרברענט.

בין איך אַהער געפלוין,
מיט לעצטער טרייסט פון האַרץ — — —
זיך אויסגעוויינט די אויגן,
צו נאָרנישט זיך דערוואַרט...

אין שטערן אויפן הימל,
געזוכט האָב איך באַשייד.
דעם פאַראַל און סימן :
אַז אויפשטאַנד איז געגרייט!..

נאָר ס'האַבן זיך די שטערן
געלאָשן אינעם ווינט.
און אַלע די באַגערן,
געבליבן זענען בלינד... — — —

איצט שפּאַן איך אויף דער וואַר דאָ,
מיט מיינע מידע טריט.
פון אַלע טויזנט יאָרן —
אַליין, אַ לעצטער ייד... —

עס טונקלט זיך דער אָוונט,
אויף תרובדיקע ווענט.
און שמילע, ווי פאַראַבלט,
נישט צו זיין דערקענט.

עס ציען זיך די שאַטנען,
פון מיר צום האַריוואַנט.
און ווי צום ברענען, בראַטן,
וואַלט עמיץ זיי געסאַנט —

עס ציען זיך די שאַטנען,
פון מיר ביז עק פון וועלט.
פון מיינע געטאָ-דראַטן,
ביז צום טויטן-פעלד.

עם ציען זיך די שאַטנכ,
דורכזיכטיקע, ווי קרעפ —
און ווי אין פיין-הרטה,
זיי שאַקלען מיט די קעפ.

ווי קעפ אין לעצטע רגעס,
אַפגעהאַקט פון גוף. — —
מיר דוכט: איך הער זיי פרעגן:
איז דאָס, איז דאָס דער סוף?

עם טונקלט זיך דער אָונט,
מיט נאַכט איך בלייב אַליין.
און ס'הילט מיך איין דער אומעט,
פון לאַגעוויצקע 9.

עם צינדט זיך אָן אַ שטערן,
און לעשט זיך אויס אין ווינט.
די לבנה, ווי דורך טרערן,
פון אַ טרויעריק קינד.

זי בליקט צו מיר אַראָפּ דאָ,
באַלייכט דאָס טויטן־הויז;
און ס'דוכט מיר: כיזע מען קאַפּעט
אַ גרויסן קבר אויס.

איך זע, ווי רידלען גראָבן,
בלויז רידלען — אָן די הענט
זיי גראָבן, ביז זיי האָבן
די ערד פון ענד צו ענד.

צעריסן און צעאקערט —
די רידלען אָן די הענט. —
און די אַרבעט פלאַקערט,
און די אַרבעט ברענט!

ביו ס'הויבט זיך אויף און מורעמט,
די ערד — צו הויכע ווענט;
דאָן נעמען זיך געאַרעמט,
די רידלען אָן, ווי הענט...

צעזינגען זיך און טאַנצן,
אין טויטער נאַכט אַרײַן.
זיי פינקלען און זיי גלאַנצן,
אין לבנהס שטערן-שיין.

זיי טאַנצן און זיי זינגען,
פון טויט דאָס לעצטע ליד.
און הויבן זיך און שפּרינגען —
ביו זיי פאַלן מיד. — — —

און פּלוצים — פון די רידלען,
פול ראָכן וואַקסן אויס.
און ווי אויף שוואַרצע פידלען,
מיט ציינער ווייס און גרויס,

צעשפּילן זיי אַ ניגון
נאַנץ ווייט און אומבאַקאַנט.
און ס'קומען-אָן אין וויגן
זיי פון אַן אַנדער לאַנד —

פול קינדער-קעג צעשויבערט,
מיט קעפ פון זקנים — גרוי;
און ווי ארויסגעצויבערט,
פון מונקלער נאכט ארויס — —

זיי לויפן פון די וויגן,
צו שווארצע רידלען צו.
און צום טאקט פון ניגון
זיי מוען רידלען אָן. — — —

באלד ווערט פון קאָפּ און רידעל
א מענטשלעכער סקעלעם.
און ווי מיט ווערמער מידע,
דוכט זיך מיר: מען רעדט.

ווי ווערמער שמילע אין יידיש
צניעהדיק, פארשעמט.
מיט דורותדיקן חידוש —
איך האָב זיי באלד דערקענט — —

...מיין ליבער קינדער-לשון
דו ביסט מיר אַזוי באַנג!
— ווערסט קיינמאָל נישט פאַרלאָזן,
פון האַרץ און פון געדאַנק...

...מיין סאַמעס שמילע הפילות,
מיין באַבעס קלונע רייד. —
דאָס לערנען פון אַן עילו,
פון מיין תּוֹר-צייט.

מיין ליבע. שיר-השירים.
דאָס חתן-כלה ליד.
— דורך אלע טויט-יסורים,
עס הייליקט דיך א ייד.

דעם זיידנס אלמע ווערמער,
די אייביקע געזאנגען.
פון אלמע, אלמע ערמער —
דורך דורות מ'איז געזאנגען.

פון איבער מדבר-וועגן,
ביז צו די בבל-טייכן.
זיי קומען איצט אנטקעגן
און אילן זיך דערגרייכן

צו סיינע לעצטע ברעגן,
און ווונדערלעכן חידוש.
און ווי מיט מיילער פרעגן,
זיי מיך אין פראַסטן יידיש :

צי האָב איך נישט פאַרגעסן,
דעם טאַטנס פרומען ניגון?
די שבת'ע מעת-לעתן,
וואָס פלעגן מיך פאַרווינגן.

צי קען איך שוין פאַרטייטשן,
אַ פּסוק פון דער תּוּרָה? — — —
און פּלוצים — ס'דוכט מיר: דייטשן,
איך צימער און כ'האַב מורא.

די דייטשן ביזו מיט שווערדן
צענלאַנצטע און געשאַרפטע.
ווי אַרויס פון ערד, פון
תהום אַרויסגעוואָרפן. —

זיי שרייען און זיי זידלען,
ביזו „הייל“ און „יודע“ רופן,
צו די קעפּ אויף רידלען,
צו די רידלען-גופים.

זיי פּלוצן און זיי שעלטן,
אַזוי ווי דייטשן קענען.
ווי „הערן“ פון די וועלטן,
וואָס דוכט זיך זיי, זיי זענען...

זיי ציען זיך אין מחנות —
מיליאָניקע אַרמייען.
— איז אַמת? צי געדאַכט איז —
איך זע: זיי גייען, גייען.

זיי בויגן זיך צו גריבער,
זיי שטייגן צו די הייזער.
— פון אַלע ערטער ליבע,
זיי נעמען זיך באַווייזן.

פון איבער שמעט און גאַסן,
פון איינגענג און פון הויפן.
אַ שטראַמענדיקע מאַסע,
זיי יאָגן און זיי לויפן —

דורך ברענענדיקע שולן,
פארוויסמע הייליק-ערמער.
דעם טויטן-האם צו שטילן
מיט בלומנדיקע שווערדן.

פון איבער שטיין און שטאָקן,
פון איבער פלויט און דעכער.
מיט גאוה — אומדערשראָקן
זיי הויבן זיך אַלץ העכער... —

זיי פילן-אָן די רוימען
צו די הימלען גרייכן — —
דורך די לעצטע צוימען
מיטן טויטן צייכן — — —

און פלוצים — פול געוואָרן
אָרום דאָס גאַנצע אָרט.
איך הער אַ קול עם צאָרנט,
עס הילעכט הויך אַ וואָרט.

דאָס וואָרט, וואָס כ'האָב דעהערט עם
אין מיינע ערשטע מענ;
ווען הימל און ווען ערד איז
געוועזן מיין פארמעג.

דאָס וואָרט, וואָס כ'האָב געשמאַמלט —
וואָס כ'האָב געהערט פון נאָט.
— איך זע דאָ איצט מיין מאמען,
זי שרייט עם הויך דאָס וואָרט. — —

און ס'בלייבן שטיין די דייבשן,
און ס'קומען יידן אָן.
און פרעגן: איז די צייט שוין,
און טוען בגדים אָן.

זיי הויבן זיך און שטייגן
ווי איבער הויכע טרעפּ.
די טוימע אויגן שווייגן,
פון זייערע טוימע קעפּ.

די טוימע ליפּן שווייגן,
עס רעדן בלויז די הענט.
וואָס זענען ווי די צווייגן,
אויף קויל און אַש פאַרברענט.

די טוימע גופים שווייגן,
תכריכים רעדן הויך.
און ציען זיך און שטייגן
די ווערטער בלייך פון רויך.

ווערט יעדער אות און צייכּ,
אַ לעבעדיקער ייד.
און הויכט זיך צו די הייבן
און פּלאַטערט ווי אַ ליד.

**ארסור זיגעלבוירטס
עקידה**

פ א ע מ ע

ס'גייט נישט דער טאָג היינט אויס אין געפליקער נאָמער פּאָגע,
ווי תמיד ס'גייט דער טאָג אַוועק אין רעשנדיקן לאַנדאָן :
— אין פּלאַמען - פייער, סירענען - שריי, וואַיענדיקער טרעוואַגע,
און — אין די אויגן פון אַ ייד, פון פּוילן - לאַנד פאַרבלאַנדזשעט.

דער ייד איז נישט אַליין דאָ מיט זיין וויסמן ווי און יאָמער,
— עס זענען מיט אים דאָ מיליאָנען — פרויען, קינדער, זקנים,
פון די געטאָס האָבן זיי צו אים זיך ברידערלעך געקלאַמערט,
ווי מיט זיינע טאַטן קאַנען וואַלט ער, לינדערן די פיינען.

דער ייד איז נישט אַליין דאָ. עס גייט נישט אַפּצוטיילן
אַ ייד פון פּוילן — דורך אַלע דורות, אַלע צייטן.
טראַגט אַרטור אין זיין טיפּסטער טיף די אַלע גרוילן —
די אַלע טויזנטער יסודידיקע טויטנס - טויטן.

ס'האַט דער גרויל געגורלט אים און אויסגעקליבן
פאַר זיין עדה, זאָל ער זיין אַ פאַרערער און אַ מאַנער;
איז הייליק אים זיין פאַלק — דאַרף ער טון און קאַנען,
ווי הייליק ס'איז דער רוף פון פּאָן — מיט אייגן כלום כאַשריבן.

ס'איז זיין באַגין — געבורט פון פרייען מענטש אין יידן,
אין אַונט ווערט, ווען אונטער האַק עס פאַלט אַ קאַפּ מיט ווירדע,
אין אַנגעזיכט פון טויט. ווי די רויזן פייער-רויט צעבליטע, —
די פּאָן — וועט פלאַמערן נאָכן זיג איבער הימלערס הידרעס...

זיין וואָרט — דאָס וואָרט פון פראַסטן אַרבעטס־מענטשן,
נאָר ס'לייכט דורך נאכט אַדורך, ווי ס'ליכט פון זיבן זונען —
שפּאַן איך מיט דעם נאַנג, איך הייליק און איך בענטש אים,
דעם טאָג, וואָס כ'האַב מיין וועג אין דער ריי געפונען...

איך לאָדזשער באַלומס קעלערס, אויף בוידעמער פון וואַרשע,
איך ווילנער קרומע געסלעך, באַגלייט פון יידיש מאַמע = לשון.
אַ דורותדיק געבאָט: זיי פריי — איך האָב געירשנט
און אייביק, ווי דאָס ליכט, וואָס קיינמאַל ווערט פאַרלאָשן.

איצט זינקט די וועלט אין נאכט, אין גרויליקן געפלינדער
און ימים בלויט פאַרפלייצן אַלע מינע יידנס וועגן. —
מיין פאָן — מיט האַס פון טיינע זעקס מיליאָן פאַראַשמע קינדער
איך הויב זי אויף און טראָג די פייניקער אַנטקעגן.

איך זע אים איצט ווי דאָן — באַלאַגערט איז שוין וואַרשע.
מיט אַרבעטער = בריגאַדעס, יידישע, באַשיצט ער זיינע טויערן,
ווען איבער קאָפּ געטראָגן האָט שוין טויט דער היטלערישער קאַרשון
האַט ער זיין גלויבן נאָך אַ רגע נישט פאַרלוירן.

איך זע אים איצט ווי דאָן — דער הונגער מאַטערט, פייניקט,
נאָר פון דער מאַסע שעפט ער, ווי פרישע קוואַלן — כוחות.
די שבוּעה, וואָס איז פון פאָן אַראָפּ — אין טאַט געאייניקט
איז די לעצטע ווערטער, פאַטערלעכע, צאַרטע, נחם. *

ווי מיט אַ מעסער ס'האַט די צייט צעשניטן פון מיין היים מיך,
ווי ס'האַט דער טויט צעשיידט מיך מיט מיין טייערער מאַמען.
איך שאַטן פונם אַוונט, אונטער אלמא אַמינער ביימער
דער חלום ווינטלט מיך אין בענקעניש מיט אים צוזאַמען.

(* דער חבר נח — דער פאַרזיצער פון „בוגד“ אין פּוילן.)

מ'טונקלט דער פארנאכט — א קאזאכסטאנער זומער - מעשה,
ווי מענטשן - קעפ עם זעען אויס די שאַטנס פון ציפרעסן —
ער ווינקלט שטיל צו מיר, ווי דורך די שמערן ווייסע,
וואַלט ער דערמאָנט מיך, וואָס איך האָב פון לאַנג פארנעסן...

מ'גענענט צו מיר די צייט פון „רייפן“ און פון „ווערן“.
די פראָפאָרטיינען יידישע פון מישלער און פון מאַלער.
די סמרייקן, דעמאָנסטראַציעס, פראָצעסן „פאר געהערן“,
איך טוליע זיי און צערטל אינם הלומס שמעגל שמאָלן.

עס קרייזלט אינם האַרץ, ווי א ליכטיק פינטל
קרייזלט אינם אויג פון אַן ערשט פארליבטן.
און ס'וומטובט מיך דער דופט פון אַ פאַנס אַ ווינטל
אין ערשטן מאַי - גאַנגס טריטן, חברייש אַ פארקניפטן.

נאָר פלוצלונג קומט אַ ווינט און צעטרייבט דאָס בילד מיר,
און כ'זע מיין היים אין לאַטעס געלע און אין געמאַס.
און ס'ברומט אין מיר, ווי מיט אַן אורקראַפט ווילדער
דאָס וואָרט: זיי פריי! ווי אַ וואָרענונג, ווי אַ וועמאַ.

איך שריי. און ס'דוכט זיך מיר עם זענען מיינע עכאָס,
דאָס ווידוי - קול פון מיינע גוססדיקע יידן.
וואָס האָט זיך דורך די געמאַ - ווענט אַורכגעלעכערט
און לאַרעמט ווי אַ ים, אַ שמורעמיק-צעזידטער.

ער שרייט דער ים און ס'שרייען מיט מירענעס לאַנדאַנס
אין אַונטיקן ציטער ווי אין אַ טויטלעכער דערוואַרטונג. —
פון פענצטער זיינעם, ווי נאָכן קול — אַהער פארבלאָנדזשעט,
ווי צו די יידן זיינע בליקט פארזאָרנט ער — אַרטור.

עס האָט דער אָונט, ווי מיט טיילער אים אַהערנערופן,
ווייזן אים זיין חלום — זיין איינציקן באַגלייטער.
שטייט ער שטום. און וואַרשע זעט ער: לעצטע דארע גופים —
די רעשמלעך פון זיין פּאַלק פאַרשפּטע צו טויטן.

ער זעט: זיי פאלן און זיי גייען, ווי איבער שווינדלדיקע שטאַפלען
(ווי ס'פּאַלט דעם אָונטס לעצטע שיין אויף דעכער און קארניזן).
און ס'עפנט זיך דער צער, וואָס רומ אין זיינע אויגן - אַפּלען:
די בענקעניש צו זיין צווישן יענע יידן - ריזן.

עס פייניקט אים אַ ווייטיק — פאַר די מעג פאַרלאָזונג,
דאָס זיין פון ווייט, ווען ס'פּאַלק גייט אויס אין גרעסטע פיינען.
ער בליקט אויפן הימל — די לבנה — אַ סערפ, אַ פאַראַסטער
ווי מיט אַ טויטלעכן שימל וואָלט אַלצדינג באַשיינען.

עס קומען געדאַנקען און שטעלן זיך אויס ווי די שורות,
וואָס ווינקען און פרעגן: דו מענטשל, צי לוינט עס אינגאַנצן?
-- צי איז דען נישט בעסער צו זיין פון דער סאַסע, ווי פירער?
נאָר פּלוצים — פון דער פינצטערניש, ווי אויגן צוויי צעגלאַנצטע.

דער זייגער לייכט: די ווייזערס אויפן ציפערבלעטל
באַלייכטן גרין אין פּאַספּאַר - ליכט דאָס פנים.
פון דער פינצטער, זעט ער, הויכט זיך אויף צו אים און קלעמערט
אַ ייד אין פייער-בראַנד, געהילט אין רויסע פּאַנען.

אַ ייד אין פּלאַם. ווער איז ער, ווער? די סאַטע ליפן שווינגן,
דער גוינט נאָר רוישט אין פּאַנען - פּאַלדישן געפּלאַמער.
— און אפשר דאַרף איך דאָס זיין דער ייד? — טראַכט ער
שווער פאַרסאַמערט
און כ'דאַרף ווי ער, פון דער טיף זיך אויפהויבן און שטייגן.

ס'איז נינטע שעה פארביי. עם דארף באלד ווארשע רעדן
און הערן וועט ער באלד די שטים פון יענע העלדן - יידן.
...די אויסראָמונג גייט ווייטער אָן אָן אויפהער" צו יעדן...
ער קריצט די ציין און לאָזט דעם קאַפּ אַראָפּ אַ מידער.

מיט הענט צונויפגעקראמפטע קלאַמערס ער דאַס פענצער-ברעמל,
ווי ס'וואָלט געווען אַ פונקט, אַ באַריקאָדע.
אַ תּרפּה עכט אים אויף און דער פיין אים שמעטערט
— דאַס זיין פון ווייט אַצינד און גישט אין דער בריגאָדע.

פון זיינע פריינט, חברים פון די קאמפס און הלום - יאָרן,
פון זיין אידיי, וואָס האָט געגעבן אים אַ ציל, אַ גלויבן,
און איצט, ווען ס'איז די שעה — האָט ער דעם שאַנס פאַרלוירן,
זיין לעבן אין דעם קאַמף, ווי אַ קעמפער אָפּצוגעבן...

...די אויסראָמונג גייט ווייטער אָן", די ווערטער שפּרינגען
פון דער פינצטערניש אַרויס, ווי לעבעדיקע מענטשן.
און פּלוצים דוכט זיך אים, ער הערט די „שבועה" זינגען
און עמיצער, אָן אַלמער — שטראַלט פאַראַוים, ווי אין אַ בענטשונג

ער מאַכט די אויגן צו — דאַס פנים שמרענג און מילד איז,
דעם חבר נח. 'עט ער ווידער, ווי אין לעצטן אָונט.
אין וואַרשע איז ער, ס'שווימען אויף צוריק די אַלטע בילדער :
די לעצטע נאַכט, די שיידונג און דער טיפּער אומעט.

זי וועט ער קענען כאַטש אַביסל לינדערן די ליידן,
און רופן זיי צום קאַמף, ווען קעמפן וועט מען דאַרפן ?
עס פייניקט אים אַצינד, ווי דאַן אין שעה פון שיידן
זוי ס'פייניקט אים די נאַכט פון לאַנגע מעסערס, שאַרפע...

— צי האָט ער דאָן געמעגט פאַרלאָזן וואַרשע, זיינע יידן?
— צי קען און מעג מען דען די צילן מעסטן אָדער וועגן?
— צי ווייסט דען ווער דעם פרייז פון שכר-און-עונש-וועגן?
די פראַגן — יסורימדיק — אין זיינע בלוטן רוישן, זיך...

... „די אויסראַמונג גייט ווייטער אָן“ — לעזט ער האַסטיק שוויינגד
נאָר פּלוצים אָט דער ייד. אין פּלאַס באַווייזט זיך ווידער
און מיט דער פּאָן פון איבער ברענענדיקע הייזער, שמיינגד,
צו אים אַהער דאָ, לאַזט אַראָפּ זיך, נידערט, נידערט.

איצט זעט ער שוין דאָ — גלייך איינער קעגן צווייטן :
די אויסראַמונג — אַ דייטש. דער ייד, אין פּאַנען-פּלאַמער,
און ווי אַמאָל אין חובש - צייט — אַנמקעגן עשיום מלאך שמרייטן,
דער ייד, ווי יעקב קעמפט, כאַטש שוואַך און אָפּגעמאַמערט.

ער זעט די אַלט-באַקאַנטע וואַרשע'ר געמלעך, הייזער
פאַרלאָזענע, געהויקערטע, ווי מידע זקנים.
און ס'אַגט און ס'שרעקט דאָס פינצטערע אַליין - זיין,
ווי אויסטערלישע סקעלעטן - קעפּ מיט ציינער.

זיי ציען זיך צו אים אין שטומען, טויטן שווייגן,
און צינדן זיך אין רויטן שיין פון נאַנטע שריפות.
אַ בוים, אָן איינציקער, מיט דאַרע, קרומע צווייגן,
צעבליט אַ ווינמל צווייט, ווי אַן אות, און מופת...

עס שאַרן שאַמנס זיך מיט פלינקע טריט ווי ווינטן
און ווערטער יידיש הערט ער רעדן שמיל - געהיימע.
עס פּלאַמען פייער - צונגען אויף, ווי פּאַקלען אָנגעצונדן
צעקנוילן זיך אין רויך פון נייפלדיקער אימת.

עם קראכן לעצמע הייזער אינם רויך פון קרעכצנדיקע מינעם
און מיטן אויס זיך אינעם פאל מיט מענטשלעכע געשרייען,
עם שפיגלט זיך דער טויט אין מויזנטער גרימאסן = מינעם
אויף פנימער פון מיינע ברידערס צאנקענדיקע ווייען...

די געמאָ ברענט ! צעשראָקענע עם לויפן אום אין וואַנזין — קינדער
אין זקנימס אויגן צייטיקט זיך דער טויט אין לעצטער שקיעה.
פון מיינע שוועסטערס בליקן נאָר, ווי אַ בייזער,
דראָענדיקער וונדער.
צעשמיכלט די נקמה זיך ווי אַ רוימע רויוז אין בליען.

דער אָנהויב מאַי מיט לינדע וועקנדיקע בונטע ווינטן,
ווי פון צווישן שטיינער שפראַצט אַרויס אַ שמרויזל גרינסן —
אַזוי רייסן זיך צום קאַמף די ברידער מיינע און ווי קינדער
זיי פרייען זיך מיט יעדער ביקס, ווי מיט אוצרות, מיט געווינסן.

עם רייפט דער האַס, ווי ס'רייפט דער טויט אין הונגערדיקע אויגן
פאַרביסן, ווי די שלאַנגען גייט דער לעצטער קאַמף אָן :
אַ קינד אַנטקעגן מאַנק, פלינק, ווי פּייל פון בויגן,
ער לויפט און פאַלט צוזאַם מיט דייטשן אין זעלבע קראַמפן.

אַ פרוי מיט אויגן ווילדע צווישן חורבות ציגל,
פאַרגנבעט, ווי אַ טינער זיך מיט שאַרפע נעגל
צום דייטש, וואָס היט אַ הויז מיט ברענענדיקע שטיגן
און שמעכט אים טויט, פאַרשווינדט דערנאָך אין טונקעלע וועגן.

צוויי יינגלעך פלינק, ווי קעיץ אויף בערג פון ברוך און גלאַזוואַרג
זאַמלען גילזן פון אויסגעשאַמענע קוילן;
אַ יונג — אַ ריו, געבויגן ווי אַ גייענדיקער באַרג
גראַנאַטן וואַרפט אין הוושענדיקע גרוילן.

דורך לעכער פון א בוידעם קריכן יונגע העלדן
און ס'פויפן קוילן ווילד צווישן זייערע קליידער.
א פרוי פארווונדעט שווער, ווי אינם לעצמן העלגען
צעשמייכלט מילד און מונמערט צו דעם קאמף כסדר.

צוויי פרויען אויף די אַקסלען שמאַלע שלעפן וועמען,
וואָס איז געפאלן ערשט אין לעצמער, לעצמער רגע
און איינע קושט די טויטע אויגן, נאָמע ברעמען
די צווייטע מאַכט אים צו דאָס מויל וואָס אויפגעריסן איז
ווי צום פרענגן.

אויף טרעפ און נידער — דייטשן — באַוואַפנטע פון קאַפּ ביז פיסנעם
צו די העכסטע שמאַקן ציען זיך ראַנגלענדיקע יידן.
און ווען די לעצמע קויל אין אייגן האַרץ אַרײַן זיי שיסן —
צעשמייכלען זיי נקמהדיק, מיט שמאַלן, צופרידן.

אַט זענען דייטשן שוין אין שיסעריי אויף לעצמע שמאַקן
און ס'שטיינט דער קאַמף אין הייז פון שרפענדיקע דעכער,
ווי אין אַ קנויל ער זעט : עם שלאַגט זיך קינד און ס'שלאַגט זיך זקן
און ווי זיי קומען אום אין פלאַם, וואָס דייסט זיך העכער...

אַזוי פון הויז צו הויז, פון דאָך צו דאָך אין שלאַכטן,
ער זעט, ווי וואַרשע זיין, עם קעמפט די יידן-געמאַ
און ס'דייסט אַ פּײַן אַרײַן זיך אין זיין זען און טראַכטן
— די לעצמע בלוטנדיקע פראַגע וועגן סוף און שפעטער...

און שוין ער זעט נישט קיינעם. קיין יידן און קיין דייטשן,
בלויז קנוילן רויך עם הילן איין די ברענענדיקע הייזער.
עם רייסן אים די אויגן און עם שטיקט אין האַלז דער רויט - שיין
און דער גרויל נעמט אַרײַן אים אין די גענל פון אַלײַן - זיין.

ער טראכט : א לעצטער ייד פון פוילנע ערד, נאָר איינער.
און דרייסיק דורות מי און גאלדענע חלומות.
— איז ער פארמשפט דען צו בלייבן, ווי א שומר?
עס ווערט א טרער אים, נאָר ער קען נישט זיפצן, וויינען...

און נאָכאמאל ער קוקט. ער הערט. ס'איז שמיל, ווי אויף א קבר,
ווי ס'וואָלט דער טויט פארמאכט דאָס לעצטע לעבנס-בלעמל.
ס'איז שמיל. די נאָכט גייט אויס. כלוין דער בוים ווי א מצבה,
ער ווינט אליין זיך ווי א סימן פון א שפעטער...

און פלוצים — קולות הערט ער, זינגענדיקע, שרייען
און קלאנגען פון אַרקעסטערס הערט ער פריילעך שפילן
עס שווימט ארויס קראַשינסקי - פלאץ, קארזוועלעס דרייען
זיך אין ווילדן טאַנץ פון ליידנשאפט און ווילן...

עס לאַכט און פרייט דאָס פעכל זיך אין שיינ פון שריפה
פון יידן - שטאַט, פון געטאָס אויסגייענדיקע לעצטע רגעס.
— עס פייניקט אים א וויי, ווונדיקט, ער איז נישט תופס:
— די וועלט, די וועלט ווו איז? — די בלוזן שרייען, פרענגן.

ער קוקט אראַפּ אין גאָס און זעט די גאַסן לאַנדאַנס,
אַלץ שלאָפּט זיך שמיל אין מאַיק-דופטנדיקן דרימל.
און ס'לויפט זיין בליק אַוועק קיין צו-יאָרק בלאַנדזשעט
און אַלע וועלט-שמעט זעט ער אויפן קלאַרן מאַגנדיקן הימל.

עס צינדן זיך די אויגן אָן ווי פראַגע-צייכנס,
און די ליפן זיינע ווי פון הונגעריקע לייבן שרייען.
די וועלט פון עק ביז עק, זיי איילן זיך דערנרייבן
און שליידערן צו אַלע פעלקער אַ בלומנדיקן קיין:

— ווי קענט איר שלאָפן רואיקע אויף די געלענערס
און עסן אייער ברויט און טרינקען אייער וואַסער;
ער שרייט און ס'רינט פון אים דער שווייס אַ וואַרעמער אַ נאַסער
און די אויגן דראָענרע און בעטנדע זיי פרעגן:

— פאַרוואָס, אַ פעלקער פון דער וועלט, איר הערט נישט אונזער
שרייען.

איין שונא דאָך, וואָס וויל אונז אַלעמען פאַרניכטן, טויטן.
— און אפשר פרייען זיי זיך שטיל, וואָס מיר פאַרגייען,
— און אפשר קוועלן זיי און לאַכן פון אונזערע נויטן?

עס שטיקט די שאַנר, ווי הענט עס וואַלטן שטיקן, ווערנן,
אַ פוסטיקייט עפנט זיך, אַ לערקיט נעמט אַריין אים.
— איז טאַקע לינגט אַלץ, דער שטילער חלום, ס'בענקען,
אַז ערד וועט זיין פאַר אַלע גלייך. דער מענטש וועט זי באַפרייען?

איז טאַקע אמת דען, אַז מענטש צו מענטש אַ וואַלף איז
און נישט קיין שוועסטער-האַרץ מיט מענטשלעכע געפילן?
— פאַרוואָס דען זענען אַנדערש מיר. מיר וואַלטן דאָך געהאַלטן
יעטווערן שוואַכן פאַלק. מיט אייגן בלוט, זיין וויי צו שטילן.

— צי בלויז דען, וואָס מיר זענען קליין און שוואַך, מיר ווילן
די פריי פאַר יעדן מענטש, מען זאָל אים מער נישט שלאָגן?
— צי וויל ביי זיי איז גוף פאַראַן, ביי אונז — געפילן
און קעמפן ווילן מיר, וויל גאָר נישט מיר פאַרמאַגן?

און פלוצים — ווידער נוגראַרק — זעט ער פאַר די אויגן
און יידן צוויי מיליאָן — עס שפאַנען אין די נאַסן.
פאַרוואָס דען רוען זיי אין גלייכגילט איינגעכויגן,
און קענען נישט, ווי מיר, דעם שונא טויטלעך האַסן?

איז הייסט עס: שולדיק זענען אלע די, וואָס שווייגן
און די וואָס שרייען — ברידער קען מען זיי אַנרופן.
פאַרוואָס דען זענען זיי פאַראַנען אזוי ווייניק,
— נישט שיצן אונז אַביסל כאַמש מיט זייערע גופים?

ווי קענען זיי די קינדער זייערע קושן, האַלזן,
ווען אונזערע קינדער פרענען אויף די שייטער-הויפן?
פאַרוואָס דען וועקן זיי נישט אויף מיט די געוואַלדן,
מיט אייגן לייב און לעבן לעשן אונזערע שרופות?

און ווידער אַ געדאַנק, ווי אַ גרויסער ווייסער פויגל,
די פליגל אויפגעפּנמ, פאַטשט אים ביז אין פנים:
— צי מענטשן זיי באַשולדיקן, אַז דאָס גיין געבויגן,
עס הייסט: נישט העלפן אונז אין קאַסאָ אַקעגן שונאים?

און אפשר גלויבן זיי נישט, וואָס מיר אלע ווייסן?
און פאַקטיש, איז דאָך שווער אַזעלכעס צו באַגרייפן.
— אַז נעמען מ'וועט אַ פאַלק פון זויגלינגס ביז צו גרייזן,
אומברענגען עס און שענדן אויף דעם ווילדסטן אומפן? —

— נישט שולדיק זענען זיי, די יידן-ברידער מיניע
און זייער וואָרט, איז דאָך קיין סאַכט אַקעגן וואָפן.
אויב יאָ, צו וועמען מ'ברענט ווי ניפט מיין בלוטנדיקע מענה
צו זיי — צו די, וואָס קענען און וואָס ווילן נישט באַשטראַפן.

צו די, וואָס וווינען נאָענט מיט אונז פון דורות, שכנים.
צו די, וואָס מאַכן זיך פאַר טויבע, בלינדע, שמומע,
צו אונזער צער, צום פיין פון אונזער גוססדיקער אומה —
און זעען נישט און הערן נישט די טויטלעכע געוויינען?

זיי קענען דאך באשטרעפן אויף אן ענלעכן אופן,
אויב נישט, דעם שונא וואָרענען, כל-זמן נישט שפעט איז! —
פאַרוואָס דען שווייגן זיי? — און ווי באַזיגט, צעשמעטערט
צום לעצטן סאָל די פראַגע האַמערט אין די מידע שליפן.

איז הייסט עס כולו חייב? אַז נישטאָ איז קיינער,
אויף אונזער ערד פאַר אונזער פּאָלק זאָל יושר מאַנען? —
אַ וואָרט, וואָס ליגט אין יעדן טראַפּן בלוט און ביינער
דערוואַכט. ער מוז, ער וועט, דער וועלט דעם חוב דערמאָנען!

ער זעט דאָס בילד, וואָס פייניקט אים, ווען ער אַליין איז:
דעם לעצטן ייד פון פּוילן-לאַנד אין ברענענדיקע פּאַנען —
אויף בערג פון טויטע שאַרבנס מרעט ער ווי אויף שטיינער
און ער אַליין איז עס דער לעצטער ייד, דער איינער, איינער.

די נאַכט גייט אויס און ווידער הילט דעם הימל איין אַ פּאַגע
און נעמט אַריין אין זיך דאָס שלאַפּנדיקע לאַנדאָן
— מיין טויט, וועט אפשר זיין אַ סיגנאַל-טרעוואַגע?
עס פרעגן זיינע אויגן, ווי צום ייד געוואָנדן.

עס דוכט זיך אים: דער ייד צום פענצטער גייט ער, נענטערט
און אָט אין שמוב ער איז מיט אים, ווי אויג אויף אויג פאַרבליבן,
און ס'דוכט זיך אים: דער ייד ער לייענט אויפן קול די ווערטער
וואָס ס'האַט דאָס ראַדיאָ-מויל אין זיין טיף פאַרשריבן:

„די אויסראַטונג האַלט ווייטער אָן.“ די ווערטער ברענען,
ווי ליכט געצונדענע צוקאָפּנס פון אַ טויטן.
ער מוז, ער וועט עס זיכער טון, ער וועט עס קענען!
שוין צייט. ער נעמט צו לעצטער שעה, צו מ אַ ט זיך נריימן.

מיט פינגער ברענענדיקע ווינקט און רופט דער ייד אים,
ער גייט מיט אים אַוועק אין אלט־באַקאַנטע געמאַ-ערטער.
נאָר ס'לויפן נאָך אים נאָך און דערלאָנגן אים די ווערטער
און שלעפּן אים צוריק אַהער אין שטוב אַ מידן. — —

עס רייסט דער מאַג אַריין זיך דורך די ליכט־גאַרדינען
און וועקן אויף פון שלאָף דעם מיט, דאָס בעט, די כלים.

... אַ סויטן האָט מען אים מיט זיין לעצטן בריוו געפונען
און ס'טרויערן די לעצטע ווערטער זייענע ווי אבליים.

„...און די אויסראַטונג האַלט ווייטער אָן, אַן אויפהער...
„...איר קאָן נישט בלייבן שטיל. איר קאָן נישט לעבן, ווען
די רעשמלעד פון יידישן פּאָלק אין פּוילן, וועמענס פּאַרשמייד
ער איר בין, ווערן אומגעבראַכט. מיינע חברים אין וואַרשע
שעווער געמאַ זענען אומגעקומען מיט געווער אין האַנט אין
דעם לעצטן העראַאישן געראַנגל. עס איז מיר נישט געווען
באַשערט צו שמאַרבן אַזוי ווי זיי, צוזאַמען מיט זיי, אָבער
איר געהער צו זיי און צו זייערע מאַסן־קברים.
„מיט מיין טויט וויל איר אויסדריקן דעם שמאַרקסמאַן
פּראָטעסט קעגן דער פּאַסיוויטעט, מיט וועלכער די וועלט
קוקט זיך צו און דערלאָזט די אויסראַטונג פון יידישן פּאָלק“
„...מיין לעבן געהערט צום יידישן פּאָלק אין פּוילן און
דערפאַר גיב איר עס אים אַוועק. מיין ווונדש איז, אַן דאָס
ביסל, וואָס וועט פּאַרבלייבן פון די פּאַר מיליאָן פּוילישע
יידן, זאָל דערלעבן צו זען צוזאַמען מיט דער פּוילישער באַ-
פּעלקערונג, די אויסלייזונג, וואָס קאָן פּאַרווירקלעכט ווערן
אין פּוילן, אין אַ וועלט פון פּרייהייט און אַין דער גערעכטע-
קייט פון סאַציאַליזם.“

איך לעז די לעצמע ווערטער אַרמורס און עם שרפען
די אויגן מיינע מיטן פלאם פון זיינע לעצמע רגעס.
איך טראַג מיט הייליקייט מיין האַרץ אין ציטער אים אַנטקעגן
און שפּיל אויף אים מיין טרויער אויס, ווי אויף וויינענדיקע האַרפּן.

עס רוישט אין מיר דער וואַלד פון דרייסיק דורות ייד אין פּוילן:
ס'געלעכטער און ס'געוויין פון אַלמע, אַלמע, אַלמע זיידעס.
איך רוף זיי דאָ אַהער צו זיין דער שופּט און דער עדות:
„אז וויי איז צו דער שיינקייט, וואָס אין דער ערד סוז פּוילן“.

אילן—קאזאכסטאַן 1944 — לאָדזש 1947.

אינהאלט :

זייט		זייט	
57	נאכט איבער צפת		י זכור ...
58	מעפילים-ליד	7	יזכור
59	באר-שבע	9	געבעט אין 1942
61	א ייד אין נגב		באלאדע פון מיין מאמעס
63	אפשײד	10	יודיש ברווועלע
65	פרויער	12	19 מער אפריל
66	ותחזינו עינינו	13	מיין מאמע צינדט ליכט
67	ידישער ים	15	יודישע קינדער גייען צום פויט
	מײן װעלט	17	מיר צינדן ליכט
73	מיין קינד	18	דער העלד
	יעדער מענטש האָט אין הימל	19	אין די נעכט
76	זיין שמערן	20	א יסדר-נאכט
77	תפילה	22	בדמדך חיי
78	לידיקע שמונן	23	א קארטל פון נעמאָ
79	איינים		איר וועט אונז נישט
80	וויסע לידער	25	טאָפּייניקן
84	דאָס ליד פון שוואַנגערע פרויען	27	אין דער שמאָט פון פראָפ. גרעץ
85	שלאָפנדיק קינד	28	אומעט
	די תפילה פון א קליינזוקסיק	29	אין נעמאָ
86	מיידל	30	מיין פאָלק
87	צו בעמהאָוען	32	יצחק לייבוש פּרץ
88	קנאָספן	34	שלום-עליכם באלאדע
89	א ליבע-ליד	35	מענדעלע מוכר ספרים
90	ווען דו ווערסט פרויעריק	36	א מעשה מיט א זיידן
91	בין-השמשות	39	„ ריף “
92	מלכתא שבת		דאָס צונגעזאָנטע לאַנד
94	זונפארנאָנג אויפן ים	45	ירושלים
95	ס'וועט זיין	47	ברענען פּעלדער אין עמק
96	צום אַלמן ברהן	48	צו דיין שער ירושלים
97	קראַנקן-שוועסטער	49	נותל המערבי
99	ביסול		מיט ר' יהודה הלוי ביי
100	קאָמונארד-וואַנט	52	ירושלעמער פויערן
101	פון דער פּאָעמע : לאַדזש	54	ויוחמה 1936
	אַרמור זיגעלבוים עקידה	55	יידן פון ווייסע לענדער
113	פּאָעמע	56	צווישן מבריה און צפת

